

UDVEKSLING AF PERSONOPLYSNINGER INDEN FOR DET SPECIALISEREDE VOKSENSOCIALOMRÅDE

KL har i samarbejde med advokatfirmaet NJORD LAW FIRM udarbejdet en vejledning til udveksling af personoplysninger inden for det kommunale specialiserede voksensocialområde.

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	5
1.1.	Formålet med vejledningen	5
1.2.	Afgrænsning	5
1.3.	Begrebsafklaring	5
1.4.	Hvilken lovgivning.....	5
2.	Databeskyttelseslovgivningen	7
2.1.	Anvendelsesområde.....	7
2.2.	Begrebet personoplysninger	7
2.2.1.	Almindelige personoplysninger	7
2.2.2.	Følsomme personoplysninger	8
2.3.	Dataansvarlig og databehandler	9
2.3.1.	Særligt om enhedsforvaltning	9
2.3.2.	Særligt om tredjemand/"udfører"	9
2.4.	Grundlæggende behandlingsregler.....	10
2.4.1.	Lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed.....	11
2.4.2.	Formålsbegrænsning	11
2.4.3.	Tilstrækkelige, relevante og begrænset til det nødvendige	12
2.4.4.	Korrekthed og ajourføring	12
2.4.5.	Opbevaringstid	12
2.4.6.	Integritet og fortrolighed	12
2.5.	Behandling af almindelige og følsomme personoplysninger	13
2.5.1.	Almindelige oplysninger	14
2.5.2.	Følsomme oplysninger	17
2.6.	Databeskyttelsesrettigheder.....	19
2.7.	Overladelse	20
2.7.1.	Overladelserbegrebet	20
2.7.2.	Overladelse til databehandler	20
3.	Forvaltningsloven	22
3.1.	Den generelle tavshedspligt – § 27	22
3.1.1.	Enkeltpersoners private forhold	23
3.1.2.	Tavshedspålæg	24
3.2.	Videregivelse af oplysninger til anden forvaltningsmyndighed – § 28	24
3.3.	Videregivelse og deling i ansøgningssager – § 29	25
3.4.	Pligt til at bistå andre forvaltningsmyndigheder – § 31	26
3.5.	Krav om nødvendighed – § 32	27
4.	Retssikkerhedsloven	28
4.1.	Myndigheden kan forlange at få oplysninger fra andre – §§ 11 a og § 11 c	28
4.1.1.	Forholdet mellem §§ 11 a og 11 c og databeskyttelsesforordningen, databeskyttelsesloven og forvaltningsloven.....	29
4.2.	Afgørelser på foreliggende grundlag ("processuel skadevirkning") – §§ 11 og 11 b.....	30
4.2.1.	Konsekvenser af manglende medvirken – afgørelse på det foreliggende grundlag	31
4.3.	Udveksling af oplysninger om indlæggelse og udskrivning – § 12 c	32
4.3.1.	Ændringer af § 12 c.....	32
4.3.2.	Oplysninger i adviser efter retssikkerhedslovens § 12 c	34
4.4.	Udveksling af oplysninger om forebyggende hjemmebesøg – § 13	35
4.5.	Samarbejde mellem kommuner og private – § 43	37
5.	Servicebogen	39
5.1.	Tidlig forebyggende indsats – §§ 82 a-82 d	39
5.2.	Socialpædagogisk bistand – § 85	40
5.2.1.	Samtykket.....	41
5.3.	Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud – §§ 103 og 104	42
5.4.	Midlertidigt ophold og længerevarende ophold i boformer – §§ 107 og 108	43
5.5.	Tilvejebringelse af almene ældreboliger til ældre og personer med handicap – almenboliglovens § 105.....	44

6.	Særregulering	46
6.1.	Sundhedsloven.....	46
6.1.1.	Sundhedslovens anvendelsesområde	46
	<i>Informeret samtykke</i>	46
	<i>Stedfortrædende samtykke</i>	47
	<i>Ingen stedfortrædere til at samtykke</i>	48
6.1.2.	Notatpligt eller journalpligt?	48
6.1.2.1.	Notatpligt	49
6.1.2.2.	Journalføringspligt	51
6.1.2.3.	Hvornår er der krav om notatpligt henholdsvis journalføringspligt?	51
7.	Værgemål	52
7.1.	Typer af værgemål	52
7.2.	Samtykke.....	54
8.	Fuldmagter	55
8.1.	Fremtidsfuldmagter	56
9.	Særligt om leverandører – ”udfører-begrebet”	58
9.1.	Begrebet ”udfører”	58
9.1.1.	Private aktører som ”udfører”	58
9.1.2.	Borgeren som ”udfører”	59
10.	Begrebsafklaring.....	61

Emnekartotek

Fuldmagtstyper

- Generalfuldmagt, se afsnit 8.
- Fremtidsfuldmagt, se afsnit 8.1.

Notatpligt

- Notatpligt som begreb, se afsnit 6.1.2.1.
- Dokumentationskrav, se afsnit 2.5.1.
- Notatpligt vs. journaliseringspligt, se afsnit 6.1.2 og 6.1.2.3.

Oplysninger

- Almindelige personoplysninger, se afsnit 2.2.1 samt afsnit 10, punktet Personoplysninger.
- Følsomme personoplysninger, se afsnit 2.2.2 afsnit 10, punktet Personoplysninger.
- Identifikationsoplysninger, se afsnit 10, punktet Personoplysninger.

Samtykke

- Informeret samtykke efter databeskyttelseslovgivningen, se afsnit 2.5.1.
- Informeret samtykke efter sundhedsloven, se afsnit 6.1.1 under punktet Informeret samtykke.
- Stedfortrædende samtykke (sundhedsloven), se afsnit 6.1.1 under punktet Stedfortrædende samtykke.
- Partsrepræsentant, se afsnit se afsnit 8.1.

Sagstyper

- Afgørelsessager, se afsnit 3 og 6.1.2.1 samt afsnit 10, punktet Afgørelsessager.
- Ansøgningssager, se afsnit 3.3 og 4.2.1.

Udveksling af personoplysninger

- Videregivelse, se afsnit 2.7.1 og afsnit 10, punktet Videregivelse.
- Overladelse, se afsnit 2.7.2 og afsnit 10, punktet Overladelse.

1. Indledning

1.1. Formålet med vejledningen

Nærværende vejledning er udarbejdet med henblik på at skabe klarhed over lovgivning, bekendtgørelser, regler og forhold, der er bestemmende for håndteringen af og muligheden for udveksling og deling af data inden for det kommunale specialiserede voksensocialområde.

Formålet er at skabe forudsætningerne for, at forvaltningsmyndigheder og leverandører på det specialiserede voksensocialområde på trods af organisatorisk variation bliver i stand til at arbejde på tværs – med fokus på sammenhængende borgerforløb. KL har i den forbindelse ønsket at få klarlagt de juridiske rammer for udveksling og deling af data.

Udover behovet for udveksling og deling af data indenfor det specialiserede voksensocialområde generelt pågår der udvikling af løsninger, der skaber mulighed for borgerens adgang til egne data. Ligeledes skal det fremhæves, at borgerens ret til selvbestemmelse i forhold til, hvilke data borgeren ønsker delt, er essentiel. Sammenhængsreformen samt politiske målsætninger om og fokus på sammenhængende borgerforløb skal i høj grad ses i relation til rammerne for deling af data. Imidlertid er der, hvilket nærværende vejledning beskriver, skærpede krav grundet databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, som skal forankres i den kommunale praksis.

1.2. Afgrænsning

Der er i relation til nærværende juridiske vejledning tale om en afgrænsning til de områder inden for serviceloven, der konkret vedrører udveksling og deling af data i forhold til det kommunale specialiserede voksensocialområde og generel rammelovgivning, som regulerer området. I det omfang, det er relevant for den juridiske vejledning, vil regler om delings- og videregivelsesmuligheder i anden lovgivning blive behandlet.

1.3. Begrebsafklaring

Udveksling af personoplysninger indenfor forvaltningen kan ske på forskellig vis. I denne vejledning anvendes forskellige begreber for at adskille de forskellige udvekslingssituationer. Der henvises til punkt 10, som er et begrebskatalog i alfabetisk orden.

1.4. Hvilken lovgivning

Udveksling, herunder såvel deling, videregivelse som overladelse af personoplysninger indenfor det kommunale specialiserede voksensocialområde er reguleret i forskellige regelsæt.

Særligt databeskyttelseslovgivningen er relevant, og databeskyttelseslovgivningens regler vil skulle overholdes, såvel hvor der sker deling, som hvor der sker videregivelse. Se om kravene i databeskyttelseslovgivningen nedenfor i punkt 2.

Udover, at der i forvaltningsloven henvises til databeskyttelseslovgivningen, findes der tillige særlige bestemmelser, som har betydning i forbindelse med deling og videregivelse af fortrolige oplysninger, og som supplerer databeskyttelseslovgivningens krav. Se om disse i forvaltningsloven nedenfor under punkt 3.

I retssikkerhedsloven findes regler, som er relevante i forbindelse med indhentning af oplysninger fra andre myndigheder, der vedrører disse myndigheders videregivelse. Reglerne i retssikkerhedsloven er omtalt i punkt 4.

Selvom der ikke er direkte regulering af udveksling af personoplysninger i serviceloven, har serviceloven en afledt betydning i forhold til udvekslingsspørgsmål. Se nærmere om dette i punkt 5.

2. Databeskyttelseslovgivningen

2.1. Anvendelsesområde

Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven gælder for enhver behandling af personoplysninger, der helt eller delvist foretages ved hjælp af automatisk databehandling, og på anden ikke-automatisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register, når denne behandling udføres af fysiske og juridiske personer, offentlige myndigheder, organisationer, foreninger m.fl., jf. databeskyttelsesforordningen artikel 2, stk. 1 og databeskyttelseslovens § 1, stk. 2.

I realiteten vil næsten enhver behandling af personoplysninger være omfattet af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Der er dog undtagelser. Eksempelvis finder databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven ikke anvendelse for fysiske personers behandling af personoplysninger som led i rent personlige eller familiemæssige aktiviteter.

2.2. Begrebet personoplysninger

I databeskyttelsesforordningens artikel 4, nr. 1 er begrebet personoplysninger nærmere defineret. Omfattet af begrebet personoplysninger er:

Enhver form for information om en identificeret eller identificerbar fysisk person ("den registrerede").

Ved identificerbar fysisk person forstås en fysisk person, der direkte eller indirekte kan identificeres på baggrund af et eller flere elementer, der er særlige for denne persons fysiske, fysiologiske, genetiske, psykiske, økonomiske, kulturelle eller sociale identitet.

Derudover fremgår det af databeskyttelsesforordningen, at for at afgøre om en fysisk person er identificerbar, bør alle midler tages i betragtning, der med rimelighed kan tænkes bragt i anvendelse til direkte eller indirekte at identificere og udpege den pågældende person, herunder tilgængelig teknologi på behandlingstidspunktet og den teknologiske udvikling.

Begrebet personoplysninger er således meget bredt og dækker også, jf. ovenfor, over oplysninger, som det kræver en særlig indsats, adgang eller autorisation for at kunne henhøre til en registreret person.

Databeskyttelsesforordningen gælder ikke for anonyme oplysninger, dvs. oplysninger, der ikke vedrører en identificeret eller identificerbar fysisk person eller for personoplysninger, som er gjort anonyme på en sådan måde, at den registrerede ikke længere kan identificeres.

2.2.1. Almindelige personoplysninger

Alle personoplysninger, der ikke falder ind under definitionen følsomme personoplysninger¹, betegnes som almindelige personoplysninger. Det kan være oplysninger som navn, adresse, e-mail, telefonnummer, alder, køn, oplysninger om antal familiemedlemmer og pårørende med videre.

¹ Databeskyttelsesforordningen anvender betegnelsen "særlige kategorier" i forhold til betegnelsen af følsomme oplysninger. Der er ikke tilsigtet nogen særlige ændringer af begrebet ved at benytte betegnelsen "særlige kategorier", og denne vejledning anvender betegnelsen følsomme personoplysninger, hvorved forstås de samme personoplysninger, som er omfattet af databeskyttelsesforordningens artikel 9.

Fortrolige oplysninger er en særlig kategori af oplysninger, der ikke nævnes udtrykkeligt i databeskyttelsesreglerne, men hvor særlige beskyttelsesbehov kan have betydning ved anvendelsen af databeskyttelsesreglerne. Fortrolige oplysninger vil ofte være underlagt særregulering i anden lovgivning. Personnummer er eksempelvis en fortrolig oplysning, der er særskilt reguleret i databeskyttelsesloven.

En oplysning er fortrolig, når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse, f.eks. i en bekendtgørelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, dvs. når oplysningen efter den almindelige opfattelse i samfundet bør kunne forlanges unddraget offentlighedens kendskab. Det følger af straffelovens § 152, stk. 3 sammenholdt med forvaltningslovens § 27.

Hvis det følger direkte af lovgivningen, at bestemte oplysninger eller typer af oplysninger er hemmelige eller skal behandles fortroligt eller lignende, vil oplysningerne være omfattet af tavshedspligten.

De hensyn til private eller offentlige interesser, som efter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde kan føre til, at en oplysning er fortrolig, er opregnet i forvaltningslovens § 27, stk. 1-4.

Desuden kan der inden for den offentlige forvaltning kun pålægges tavshedspligt med hensyn til en oplysning, når det er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til de bestemte offentlige eller private interesser, som er nævnt i § 27, stk. 1-4. Det følger af forvaltningslovens § 27, stk. 5.

En myndigheds ledelse kan derfor ikke i eksempelvis en konkret tjenestebefaling vilkårligt pålægge de ansatte tavshedspligt f.eks. af rene ordenshensyn. Ledelsen kan kun ved tjenestebefaling specificere, hvilke oplysninger eller dokumenter der allerede er undergivet tavshedspligt efter de almindelige regler i forvaltningslovens § 27, stk. 1-4.

Offentlighedslovens §§ 30-33 om undtagelse af oplysninger fra aktindsigt er i vidt omfang sammenfaldende med forvaltningslovens angivelse af, hvilke oplysninger der er undergivet tavshedspligt.

Ikke-følsomme personoplysninger kan i visse situationer være fortrolige. Det gælder for eksempel oplysninger om interne familieforhold, herunder oplysninger om selvmordsforsøg og ulykkestilfælde. Oplysninger, der kan henføres til bestemte personer, og som ikke kan nægtes udleveret efter offentlighedsloven, vil ikke være af fortrolig karakter.

Følsomme personoplysninger vil utvivlsomt være fortrolige oplysninger, men det er omvendt ikke sådan, at en fortrolig oplysning altid er følsom.

2.2.2. Følsomme personoplysninger

Følsomme personoplysninger er udtrykkelig afgrænset i databeskyttelsesforordningen, og adgangen til at behandle sådanne oplysninger er snævrere end ved almindelige personoplysninger.

Følsomme oplysninger er oplysninger om:

- Race og etnisk oprindelse
- Politisk overbevisning

- Religiøs eller filosofisk overbevisning
- Fagforeningsmæssige tilhørsforhold
- Genetiske data
- Biometriske data med henblik på entydig identifikation
- Helbredsoplysninger
- Seksuelle forhold eller seksuel orientering.

Oplysninger om strafbare forhold anses efter databeskyttelsesforordningen for almindelige personoplysninger og er særskilt reguleret i databeskyttelsesloven.

Hvilken kategori af personoplysninger, der er tale om, har væsentlig betydning, idet der er skærpede krav til behandlingen af følsomme oplysninger, herunder i forhold til behandlingsgrundlaget, se nærmere herom i punkt 2.4.

2.3. Dataansvarlig og databehandler

Det har væsentlig betydning i forhold til vurderingen af udveksling af personoplysninger at afgøre, hvorvidt en myndighed eller tredjemand er dataansvarlig eller databehandler. Se nærmere om begrebsafklaring i punkt 10.

Det er det helt klare udgangspunkt, at en myndighed m.v., som gennem lovgivningen er pålagt at foretage behandling af personoplysninger, også er dataansvarlig.

Vurderingen af, om en part – det være sig en myndighed eller tredjemand – er dataansvarlig eller databehandler, kan være endog særdeles svær at foretage i en række tilfælde².

2.3.1. Særligt om enhedsforvaltning

Vurderingen af, hvorvidt en forvaltningsmyndighed er én samlet myndighed på baggrund af grundsætningen om den kommunale enhedsforvaltning eller er opdelt i flere forskellige forvaltningsmyndigheder, kan medføre særlige vanskeligheder i forbindelse med præcisering af rollen som dataansvarlig.

Udgangspunktet er dog klart. Indenfor enhedsforvaltningen er der tale om samme dataansvarlige myndighed³.

Det betyder, at det i forhold til vurderingen af, om kommunen skal anses som én eller flere dataansvarlige, vil være kommunens organisatoriske forvaltningsstruktur, der er afgørende.

Det betyder også, at kommuner, som ikke reguleres efter det almindelige udvalgsstyre – dvs. magistrater (Aarhus Kommune) eller mellemstyrede kommuner (København, Frederiksberg, Aalborg og Odense Kommune) – skal være påpasselige, idet ledelsen af disse kommuner er fordelt over flere rådmænd, som hver især er ansvarlige for deres område.

2.3.2. Særligt om tredjemand/"udfører"

Offentlige myndigheder kan lade en tredjemand, eksempelvis en privat leverandør, udføre opgaver, som den offentlige myndighed ellers selv skulle have udført. Der kan også være

² Datatilsynet og Justitsministeriet har udgivet en vejledning om netop dette forhold. Vejledningen kan findes her: <https://www.datatilsynet.dk/media/6560/dataansvarlige-og-databehandlere.pdf>

³ Justitsministeren udtalte sig om spørgsmål i forbindelse med den nu ophævede persondatalovs vedtagelse, se http://webarkiv.ft.dk/Samling/19981/udvbilag/REU/L44_bilag84.htm. Vurderingen antages umiddelbart stadig at være den samme, idet der ikke er foretaget ændringer i begreberne siden da.

tale om, at opgaver overdrages til en anden offentlig myndighed, som så skal udføre opgaven på vegne af den første myndighed.

Hvor personoplysninger udveksles med en privat leverandør, skal det indledningsvist vurderes, om tredjemand er eller bliver databehandler eller dataansvarlig i databeskyttelseslovgivningens forstand.

Er der tale om, at den private tredjemand er databehandler, altså hvor oplysningerne behandles på vegne af kommunen, foreligger der en overladelse af oplysningerne.

Behandler den private tredjemand derimod oplysningerne til egne formål, eksempelvis for at tredjemand kan levere den aftalte ydelse til en borger, er tredjemanden selvstændig dataansvarlig.

Videregivelse af oplysningerne skal i så fald overholde tilsvarende regler, som hvor myndigheden videregiver oplysningerne til en anden offentlig myndighed; altså som udgangspunkt databeskyttelseslovgivningens regler eventuelt suppleret af særlovgivning, hvor det er relevant.

Databeskyttelsesretligt skal der være særlig opmærksomhed på det forhold, at den private tredjemand alene får videregivet nødvendige oplysninger – den private tredjemand skal altså ikke have yderligere oplysninger, end der er behov for, for at dennes opgave kan løses.

Herudover vil der tillige skulle være særlig opmærksomhed på tavshedspligt for den private tredjemand – særligt hvor der er tale om, at der videregives følsomme eller i øvrigt fortrolige oplysninger.

Den private tredjemand kan være omfattet af tilsvarende tavshedspligtbestemmelser i straffeloven⁴ som offentligt ansatte, når de efter aftale udfører opgaver for det offentlige. Hviler den private tredjemands opgaver på særlig lovgivning, vil der også ofte være foreskrevet bestemmelser om tavshedspligt i den pågældende lovgivning.

Hvor en myndighed med hjemmel i forskellig lovgivning på det sociale område, herunder serviceloven og retssikkerhedsloven, lader en privat tredjemand udføre opgaver, som ellers ville skulle være varetaget af myndigheden, bliver den private tredjemand omfattet af en række af forvaltningslovens regler, herunder reglerne om tavshedspligt, som således finder tilsvarende anvendelse, som hvor opgaven var varetaget af en offentlig myndighed.

Se nærmere om udførerbegrebet i afsnit 9.

2.4. Grundlæggende behandlingsregler

Databeskyttelsesforordningen opstiller i artikel 5 en række grundlæggende behandlingsregler og behandlingsprincipper, som skal overholdes i forbindelse med enhver behandling af personoplysninger. De samme principper er gengivet i databeskyttelsesloven.

De grundlæggende behandlingsregler skal altid overholdes, uanset hvem der foretager behandlingen, dvs. uanset om det er en dataansvarlig eller en databehandler. Det er dog den dataansvarlige, der overordnet set er ansvarlig for overholdelse af reglerne.

⁴ Jf. straffelovens § 152 og § 152 a.

Både deling og videregivelse er databeskyttelsesretlige behandlinger. Det betyder, at såvel hvor der sker deling, som hvor der sker videregivelse af personoplysninger, vil de grundlæggende behandlingsregler skulle overholdes.

2.4.1. Lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed

Databeskyttelsesforordningen fastslår i artikel 5, at der alene kan ske behandling af personoplysninger, såfremt behandlingen er lovlig. Behandlingen af personoplysninger skal derfor have et behandlingsgrundlag i mindst én af de behandlingshjemler, der findes i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. I nogle tilfælde kan behandlingsgrundlaget findes i anden lovgivning. Se om behandlingsgrundlag nedenfor i punkt 2.5.

Endvidere skal behandlingen være rimelig. Om en databeskyttelsesbehandling er rimelig eller ej er en konkret vurdering af den pågældende behandling, men "rimelighed" vil normalt forudsætte, at 1) den registrerede får kendskab til behandlingens eksistens, og 2) at den registrerede får nøjagtig og fyldestgørende oplysninger omkring de nærmere omstændigheder ved indsamlingen og behandlingen.

Endvidere stilles krav om gennemsigtighed. Heri ligger bl.a., at information og kommunikation vedrørende behandling af personoplysninger skal være lettilgængelig og letforståelig, ligesom der skal benyttes et klart og enkelt sprog, som tager hensyn til målgruppen. Kravet vedrører navnlig oplysning til de registrerede om den dataansvarliges identitet og formålene med den pågældende behandling samt yderligere oplysninger for at sikre en rimelig og gennemsigtig behandling for de berørte personer. Fysiske personer bør gøres bekendt med risici, regler, garantier og rettigheder i forbindelse med behandling af personoplysninger og med, hvordan de skal udøve deres rettigheder i forbindelse med en sådan behandling. Se også nedenfor i punkt 2.6 om oplysningspligt.

2.4.2. Formålsbegrænsning

I forbindelse med behandling af personoplysninger skal også et princip om formålsbegrænsning overholdes. Herefter må personoplysninger alene indsamles til udtrykkeligt angivne formål, og den behandling, som personoplysningerne senere undergives, må ikke være uforenelig med formålet⁵.

Formålsbegrænsningen betyder, at den dataansvarlige, inden indsamlingen og behandlingen af personoplysninger påbegyndes, skal fastlægge til hvilke(t) formål, indsamlingen og behandlingen af personoplysninger sker. Endvidere har formålet med indsamlingen af personoplysninger også betydning for det behandlingsgrundlag, der anvendes til behandlingen.

Særligt i forbindelse med deling og videregivelse af personoplysninger vil formålsbegrænsning kunne have betydning. Begrænsningen er dog ikke så snæver, som den umiddelbart kan opfattes, idet det nye formål, hvortil personoplysningerne anvendes, blot ikke må være uforeneligt med det oprindelige, og der er således ikke krav om, at det oprindelige og det nye formål skal være overensstemmende, eller at det nye formål kan holdes inden for rammerne af det oprindelige.

⁵ Det er, jf. databeskyttelseslovens § 5, stk. 3, muligt i visse situationer at fastsætte nærmere regler om, at personoplysninger af offentlige myndigheder må viderebehandles til andre formål, end de oprindeligt var indsamlet til, uafhængigt af formålenes forenelighed.

Når vurderingen af uforenelighed skal foretages, skal der i henhold til databeskyttelsesforordningen særligt tages hensyn til a) forbindelsen mellem de to formål, b) den sammenhæng, hvori personoplysningerne er indsamlet, særligt hvilket forhold der er mellem den dataansvarlige og den pågældende person, c) om der er tale om følsomme oplysninger, og d) konsekvenserne for den pågældende ved den nye behandling.

Hvis den videre behandling – det nye formål – er uforeneligt med det oprindelige formål, vil der være tale om en ny selvstændig databeskyttelsesbehandling.

2.4.3. Tilstrækkelige, relevante og begrænset til det nødvendige

Personoplysninger skal være tilstrækkelige, relevante og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til formålet med behandlingen – et princip, der også kaldes dataminimering.

Gennem disse krav sikres, at der ikke behandles personoplysninger, som er unødvendige i forhold til formålet. Derudover sikres det, at behandlingen ikke sker på et ufuldstændigt grundlag. Det må derfor konkret vurderes, hvilke typer af personoplysninger, der er relevante og nødvendige at behandle for at opfylde formålet.

I forhold til systemer, hvori der deles eller videregives oplysninger, medfører bestemmelsen bl.a., at der ikke kan være fri adgang til personoplysninger. Det skal i den konkrete situation vurderes, hvilke oplysninger der er behov for adgang til.

2.4.4. Korrekthed og ajourføring

Princippet om "rigtighed" eller datakvalitet i henhold til databeskyttelsesforordningen betyder, at behandlede personoplysninger skal være korrekte, og at personoplysninger, der er fejlagtige eller urigtige, straks skal slettes eller berigtiges.

Jo større betydning databeskyttelsesbehandlingen har for den registrerede person, jo større krav stilles der til den dataansvarliges kontrol af datakvaliteten.

2.4.5. Opbevaringstid

Personoplysninger skal opbevares på en sådan måde, at det ikke er muligt at identificere de registrerede personer i et længere tidsrum end det, der er nødvendigt for at opfylde det formål, hvortil personoplysningerne er indsamlet.

Hvor lang tid der må gå, før personoplysninger skal slettes eller anonymiseres, må vurderes konkret på baggrund af formålet med indsamlingen, samt hvor indgribende den fortsatte opbevaring er. Der kan også i lovgivningen være foreskrevet bestemte opbevaringsperioder.

Personoplysninger må således ikke opbevares, blot fordi de kan tænkes at være anvendelige i fremtiden, herunder fordi de kan tænkes at ville være relevante for deling eller videregivelse i fremtiden.

2.4.6. Integritet og fortrolighed

Personoplysninger skal behandles på en måde, der sikrer tilstrækkelig sikkerhed for de pågældende personoplysninger, herunder beskyttelse mod uautoriseret eller ulovlig behandling, herunder tilgang og mod hændelige tab, tilintetgørelse eller beskadigelse, under anvendelse af passende tekniske eller organisatoriske foranstaltninger.

Der er således altid en pligt til at sikre, at der kun er adgang til relevante personoplysninger såvel internt som eksternt, og princippet har derfor sammenhæng med kravet om dataminimering.

2.5. Behandling af almindelige og følsomme personoplysninger

Som anført ovenfor er såvel deling som videregivelse af personoplysninger behandlinger i databeskyttelseslovgivningen forstand og skal derfor altid ske med grundlag i et af databeskyttelseslovgivningens behandlingsgrundlag eller med hjemmel i anden lovgivning.

Databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven indeholder flere regler om, i hvilke tilfælde der kan ske behandling af personoplysninger. Hvor der skal ske deling eller videregivelse af personoplysninger, skal således mindst én af disse bestemmelser være opfyldt⁶.

Der er forskellige muligheder for behandlingsgrundlag afhængigt af, om de oplysninger, der skal videregives, er almindelige personoplysninger, eller der er tale om følsomme oplysninger.

Det skal bemærkes, at Datatilsynet har foretaget en praksisændring i forhold til behandling af følsomme personoplysninger.

Det betyder fremadrettet, at behandlingen af følsomme personoplysninger vil kræve en såkaldt "dobbelthjemmel". Der skal altså både være hjemmel til behandling af oplysningerne i databeskyttelsesforordningens artikel 9, stk. 2 (eller bestemmelser, der gennemfører databeskyttelsesforordningens artikel 9) og et lovligt grundlag for behandling i databeskyttelsesforordningens artikel 6.

Eksempel: En borger har givet sit samtykke til videregivelse af sine helbredsoplysninger efter retssikkerhedslovens § 11a for, at en myndighed kan oplyse og behandle en ansøgningssag. I sådant tilfælde kræves der dobbelthjemmel. I den pågældende sag findes hjemlen til behandling i artikel 9, stk. 2, litra a, hvor det fremgår, at der kan ske behandling af følsomme oplysninger, hvis den registrerede har givet udtrykkeligt samtykke. Endvidere findes det lovlige grundlag for behandlingen i artikel 6, stk. 1, litra a (samtykke) og litra e (offentlig myndighedsudøvelse – der er tale om en ansøgningssag).

Hertil kommer, at databeskyttelseslovgivningens øvrige krav tillige skal være opfyldt, førend deling eller videregivelse kan finde sted. Særlig relevant er i denne sammenhæng blandt andet de grundlæggende principper i artikel 5, herunder nødvendighedskravet, som medfører, at der ikke blot kan deles eller videregives en stor mængde oplysninger, hvorefter modtageren overlades til at sortere i, hvad der er nødvendigt for modtageren.

Endvidere er formålsbegrænsningen relevant, da det i forbindelse med deling og videregivelse altid må overvejes, om deling eller videregivelse af personoplysninger medfører, at oplysningerne bliver behandlet til et uforeneligt formål. Se om de grundlæggende behandlingsregler ovenfor i punkt 2.4 og særligt om formålsbegrænsningen i punkt 2.4.2 og nødvendighedskravet i punkt 2.4.3.

⁶ Hvor én myndighed ligger inde med personoplysninger, som en anden myndighed ønsker adgang til, vil det efter såvel persondatalovgivningen som efter forvaltningslovgivningen være den myndighed, som ligger inde med oplysningerne, der skal vurdere, om betingelserne for videregivelse er til stede.

Ofte vil betingelserne for lovlig behandling efter artikel 6 være opfyldt, når man behandler følsomme oplysninger efter artikel 9, stk. 2, men der kan være undtagelser. Det er derfor nødvendigt at være opmærksom på det dobbelte hjemmelskrav.

Behandlingsgrundlagene i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven angiver, i hvilke tilfælde en myndighed kan dele eller videregive oplysninger, forudsat de øvrige databeskyttelsesretlige bestemmelser er overholdt, men ikke hvornår myndigheden skal dele eller videregive oplysninger. En sådan eventuel pligt kan dog i visse tilfælde findes i anden lovgivning, eksempelvis i retssikkerhedslovens § 11 a, der fastslår, at en myndighed i en række tilfælde efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, kan forlange de oplysninger, der er nødvendige til brug for behandlingen af sociale sager, fra andre myndigheder og visse private, der dermed har *pligt* til at videregive oplysningerne til myndigheden.

2.5.1. Almindelige oplysninger

a) Samtykke

Deling og videregivning af personoplysninger kan ske, hvor der er indhentet et samtykke til dette.

Samtykket skal overholde databeskyttelseslovens krav hertil og altså være frivilligt, specifikt, informeret og utvetydigt, ligesom der skal oplyses om muligheden for til enhver tid at tilbagekalde samtykket. Et samtykke må således ikke være givet under tvang. Dette omfatter fysisk tvang, men også andre situationer, hvor den registrerede føler sig tvunget, vil kunne være omfattet.

I situationer, hvor der er en betydelig forskel i magtforholdet mellem den dataansvarlige og den registrerede, kan der være en væsentlig risiko for, at samtykket ikke betragtes som frivilligt. Det kan for eksempel være tilfældet, hvis den dataansvarlige er en offentlig myndighed, og den registrerede ansøger om en offentlig ydelse hos myndigheden. Den registrerede vil i dette tilfælde ofte ikke have andre alternativer end at give samtykke til behandlingen, hvis vedkommende vil have ydelsen. En offentlig myndighed vil derfor ofte ikke kunne behandle personoplysninger på baggrund af et samtykke. Offentlige myndigheder bør af denne grund nøje overveje anvendelsen af samtykke som behandlingsgrundlag.

Offentlige myndigheder er i flere tilfælde underlagt bestemmelser, som stiller krav om "samtykke" fra borgeren. I disse tilfælde skal myndigheden dog være opmærksom på, at selvom det kan følge af lovgivningen, at der kræves "samtykke", er det ikke nødvendigvis ensbetydende med, at der er tale om et samtykke i databeskyttelsesforordningens forstand. Et sådant "samtykke" vil ofte udgøre en garantiforskrift for borgerne, men ikke grundlaget for selve behandlingen af personoplysninger. Behandlingsgrundlaget vil i disse tilfælde ofte være myndighedsudøvelse efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e.

Hvis den offentlige myndighed har brug for oplysningen, dvs. at myndigheden som følge af indretningen af lovgivningen ikke kan indhente de relevante oplysninger på anden måde, kan myndigheden undtagelsesvist anvende samtykke som behandlingsgrundlag.

I forbindelse med indhentelse af samtykket skal borgeren oplyses præcist og konkret, hvad der gives samtykke til, idet samtykket ellers ikke vil være specifikt og informeret. Der bør som minimum oplyses om, hvem den dataansvarlige er, hvilke personoplysninger der deles

eller videregives, og med hvem personoplysningerne deles eller videregives til samt til hvilket formål, der sker deling eller videregivelse.

Samtykket skal formuleres i en letforståelig og lettilgængelig form, hvor der bør tages særlig højde for, at visse grupper af registrerede kan have svært ved at forstå komplicerede samtykketekster eller tekniske beskrivelser. Hvis samtykket indeholdes i en skriftlig erklæring, som tillige vedrører andre forhold, skal samtykketeksten udskilles fra de øvrige dele af erklæringen, således at det fremstår tydeligt, at der afgives et samtykke og indholdet af dette.

Den dataansvarlige har bevisbyrden for samtykket og bør derfor altid sikre sig dokumentation for dette. I afgørelsessager, hvor der gives mundtligt samtykke efter offentlighedsloven, vil der skulle gøres notat om samtykket, hvilket også følger af de almindelige forvaltningsretlige principper.

Et samtykke har ikke en udløbsdato, men kan til enhver tid tilbagekaldes af den registrerede. Det skal være lige så let at trække sit samtykke tilbage som at give det. En tilbagetrækning af samtykke har virkning fra tidspunktet for tilbagetrækningen og har altså ikke tilbagevirkende kraft. Såfremt der allerede er sket deling eller videregivelse på tidspunktet for tilbagekaldelsen, påvirkes dette altså ikke. Hvis der ikke er gjort brug af et indhentet samtykke inden rimelig tid – dvs. i umiddelbar sammenhæng med det forhold, som samtykket er indhentet i forbindelse med – bør det dog genindhentes.

Såfremt den registrerede trækker sit samtykke tilbage, er det vigtigt at holde sig for øje, at der godt kan være flere mulige behandlingshjemler samtidig. Hvis et samtykke trækkes tilbage, og der oprindeligt også var hjemmel til behandlingen eksempelvis som en del af offentlig myndighedsudøvelse, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e, vil behandlingen kunne fortsætte efter denne hjemmel.

Hvis den dataansvarlige fortsætter behandlingen, selvom samtykket er trukket tilbage, skal den dataansvarlige være særligt opmærksom på, om den fortsatte behandling vil være i overensstemmelse med princippet om god skik i databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 1, litra a vedrørende lovlighed, rimelighed og gennemsigtighed, og som minimum bør borgeren oplyses om dette.

Et informeret samtykke forudsætter som nævnt ovenfor, at borgeren har forstået, hvad der samtykkes til, og hvad konsekvenserne ved et samtykke er. Det er ikke tilstrækkeligt, at borgeren kan se ud eller handle, som om denne har givet sit samtykke, hvis der ikke er den fornødne forståelse af, hvad der er givet samtykke til.

Borgerens kognitive funktionsniveau skal som udgangspunkt dokumenteres lægefagligt. Det er Ankestyrelsens opfattelse, at hvis en borger den ene dag kan give samtykke, men næste dag ikke kan huske dette, kan borgeren ikke give et informeret samtykke. Når en borger ikke kan give det fornødne samtykke, kan borgeren heller ikke udfærdige eksempelvis en fuldmagt, da det kræver, at fuldmagtsgiveren kan handle fornuftsmæssigt. I disse situationer kan det være nødvendigt at etablere et værgemål efter § 5 i værgemålsloven for at kunne disponere på borgerens vegne⁷.

b) Nødvendig for opfyldelse af kontrakt

⁷ Se nærmere i afsnit 7.

Som et andet behandlingsgrundlag er der mulighed for at dele eller videregive almindelige personoplysninger, hvor dette er nødvendigt for at opfylde en kontrakt, eller hvor videregivelsen er nødvendig for at gennemføre forudgående foranstaltninger i forbindelse med en sådan kontrakt, på den registreredes anmodning.

Det er alene aftaler, som den registrerede er part i, der kan hjemle videregivelsen af den registreredes personoplysninger og således ikke aftaler internt i kommunen eller mellem kommunen og dens leverandører, medmindre den registrerede undtagelsesvist skulle være part i disse.

c) Overholdelse af retlig forpligtelse

Hvor deling eller videregivelse følger af en retlig forpligtelse, typisk i form af lovkrav eller administrative regler i medfør af lov, vil dette kunne udgøre hjemmel til deling eller videregivelse. Retlige forpligtelser kan også følge af domstolsafgørelser eller afgørelser fra administrative myndigheder.

Det er ikke et krav, at den retlige forpligtelse foreskriver netop den påtænkte deling eller videregivelse. Er videregivelsen imidlertid nødvendig for at sikre overholdelsen af den retlige forpligtelse, vil der foreligge behandlingsgrundlag. I sådanne tilfælde bør det overvejes, om behandlingsgrundlaget i stedet skal være myndighedsudøvelse, der er pålagt myndigheden, jf. nedenfor i litra e).

d) Vitale interesser

Det kan være nødvendigt at dele eller videregive personoplysninger for at beskytte den registreredes eller tredjemands vitale interesser, hvorfor der findes behandlingsgrundlag i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, der understøtter dette.

Vitale interesser er interesser med en høj grad af væsentlighed. Hensyn til liv og helbred er omfattet af de interesser, som kan varetages, men sandsynligvis vil også hensyn til væsentlige økonomiske interesser eller interesse i at begrænse anden skade kunne opfylde kravet⁸.

Er der mulighed for anden hjemmel, bør en sådan overvejes – særligt i de tilfælde, hvor det er tredjemands interesser, der varetages, eller hvor det ikke er egentlige vitale (livsvigtige) interesser, der varetages.

e) Opgaver i samfundets interesse eller pålagt myndighedsudøvelse

Der er også mulighed for at dele eller videregive oplysninger, hvor det er nødvendigt, for at myndigheden kan varetage en opgave, som er i samfundets interesse.

Ikke enhver opgave, som varetages af offentlige myndigheder, er i databeskyttelseslovgivningens optik opgaver i samfundets interesse. Der skal være tale om opgaver, som har almen interesse og altså er af betydning for en bredere kreds af personer. Ofte vil der være et sammenfald mellem opgaver i samfundets interesse og opgaver, som udføres i henhold til en retlig forpligtelse, men dette er ikke nødvendigvis tilfældet. I nogle situationer kan der som opgaver i samfundets interesse være tale om opgaver, som, uagtet

⁸ Dette er ikke tydeligt i databeskyttelsesforordningen og dennes præambel, hvor de eksempler, der nævnes, vedrører liv og helbred, men det er dog antaget i hidtidig teori, at også væsentlige økonomiske interesser er omfattet.

de ikke følger direkte af en retlig forpligtelse, naturligt udføres af eller på vegne af den pågældende myndighed.

Også i situationer, hvor den dataansvarlige er blevet pålagt at udføre opgaver, som henhører til offentlig myndighedsudøvelse, vil der være hjemmel til at videregive almindelige personoplysninger, i det omfang det er nødvendigt. Ligesom det er tilfældet i forhold til opgaver, der udføres i samfundets interesse, vil der ofte i sådanne tilfælde være tale om opgaver, som følger af en retlig forpligtelse, se ovenfor i litra c).

f) Særligt om "interesseafvejning"

Et af de under den tidligere persondatalov ofte anvendte behandlingsgrundlag i forbindelse med behandling af personoplysninger er den såkaldte "interesseafvejning", hvorefter det er tilladt at behandle og herunder videregive personoplysninger, hvis den dataansvarlige forfølger en legitim interesse, som går forud for den registreredes interesser, som kræver beskyttelse af dennes personoplysninger, har med databeskyttelsesforordningen fået et indsnævret anvendelsesområde.

Offentlige myndigheder kan således ikke efter databeskyttelsesforordningens ikrafttræden anvende "interesseafvejning" i forbindelse med udførelsen af deres opgaver, men skal i stedet finde et andet behandlingsgrundlag⁹.

Et sådant andet behandlingsgrundlag vil i mange tilfælde kunne være en retlig forpligtelse, jf. litra c), eller at behandlingen er nødvendig af hensyn til en opgave i samfundets interesse, eller som henhører under offentlig myndighedsudøvelse, jf. litra e).

g) Særligt om CPR-nr.

Offentlige myndigheder har altid ret til at anvende CPR-nr. til identifikation af borgere eller som journalnummer. Det er derfor også altid berettiget at dele eller videregive CPR-nr. til sådanne formål.

2.5.2. Følsomme oplysninger

Hvor der er tale om følsomme oplysninger, skærpes kravene til behandling, herunder også i forhold til deling og videregivelse¹⁰.

Det er værd at være opmærksom på, at hvor et af behandlingsgrundlagene i forhold til behandling af følsomme oplysninger er til stede, vil der også kunne ske behandling af almindelige oplysninger under sådant behandlingsgrundlag. Dette gælder dog naturligvis ikke i den omvendte situation.

h) Udtrykkeligt samtykke

Udover at et samtykke skal opfylde de "almindelige betingelser" for et samtykke, se ovenfor i litra a), skal samtykket, når der er tale om videregivelse af følsomme oplysninger, tillige være udtrykkeligt. I begrebet udtrykkeligt ligger, at samtykket skal være klart, utvetydigt, og

⁹ Det antages, at offentlige myndigheder, uanset de ikke må anvende "interesseafvejning" som hjemmel til databehandling i forbindelse med deres opgaver, fortsat vil kunne anvende denne hjemmel, hvor der ikke er tale om egentlige myndighedsopgaver, men f.eks. drift af myndigheden. Se bl.a. Artikel-29 gruppens udtalelse i WP 217, side 24.

¹⁰ Alene de mest relevante behandlingsgrundlag er omtalt. Der henvises til databeskyttelsesforordningen artikel 9 samt databeskyttelseslovens § 7.

at der ikke må være nogen tvivl om, at der er afgivet samtykke¹¹. Selvom samtykket skal være udtrykkeligt, ligger der ikke her et krav om, at samtykket altid skal være skriftligt. Den dataansvarlige bør imidlertid altid søge et skriftligt samtykke i forbindelse med deling og videregivelse af følsomme oplysninger for herigennem at kunne dokumentere samtykket for at kunne vise omfanget af samtykket og for at understrege væsentligheden i forbindelse med indhentelse af samtykket.

i) Arbejds-, sundheds-, socialretlige forpligtelser og specifikke rettigheder

Der skal være opmærksomhed på, at behandlingsgrundlaget i databeskyttelsesforordningen, som vedrører behandling indenfor det arbejds- sundheds- og socialretlige område, er indsnævret i databeskyttelsesloven. Det betyder, at bestemmelsen i databeskyttelsesloven *alene* vedrører arbejdsretlige forhold, og bestemmelsen er derfor, trods formuleringen i databeskyttelsesforordningen, ikke relevant i forbindelse med udveksling af personoplysninger på det specialiserede voksensocialområde.

j) Vitale interesser

Kravet er tilsvarende det for almindelige oplysninger, se ovenfor i litra d. Dog er det et yderligere krav, når der er tale om følsomme oplysninger, at den registrerede ikke er i stand til at afgive et samtykke på grund af fysiske, mentale eller juridiske forhold, eller hvor den registrerede er under værgemål eller ikke længere har sin retlige handleevne.

Dog skal erindres, at bestemmelsen på grund af dens formulering er sekundær i forhold til samtykke, og hvor der er mulighed for at indhente samtykke, f.eks. på grundlag af en såkaldt fremtidsfuldmagt eller værgemål, vil behandlingsgrundlaget *alene* kunne anvendes, hvor der er et sådant tidspres, at det ikke er muligt at indhente samtykke fra fuldmagtshaver.

k) Retskrav

Følsomme oplysninger kan deles og videregives, hvor dette er nødvendigt for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.

Hjemlen kan anvendes, også hvor der er tale om offentlige myndigheders udøvelse af myndighed og er således ikke begrænset til krav i forbindelse med retssager.

Såvel retskrav i den dataansvarliges, den registreredes eller tredjemands interesse kan være grundlaget i hjemlen.

Deling og videregivelse kan også ske, hvor dette er nødvendigt for at vurdere, om der overhovedet foreligger et krav, ligesom følsomme oplysninger vil kunne videregives, hvor dette er nødvendigt af hensyn til myndighedsudøvelse.

l) Forebyggende sygdomsbekæmpelse, medicinsk diagnose, sygepleje eller patientbehandling eller forvaltning af læge- og sundhedstjenester

Det i databeskyttelsesforordningen relativt brede behandlingsgrundlag, som omfatter forebyggende medicin eller arbejdsmedicin til vurdering af arbejdstagerens erhvervsevne, medicinsk diagnose, ydelse af social- og sundhedsomsorg eller -behandling eller forvaltning af social- og sundhedsomsorg og -tjenester, er indsnævret i databeskyttelsesloven.

¹¹ Se betænkning nr. 1565, 2017, side 212.

http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2017/bet_1_1.pdf

I databeskyttelsesloven omfatter det tilsvarende behandlingsgrundlag således alene forebyggende sygdomsbekæmpelse, medicinsk diagnose, sygepleje eller patientbehandling og forvaltning af læge- og sundhedstjenester. Databeskyttelsesforordningens brede behandlingsgrundlag er dermed stærkt indsnævret i dansk lov.

Særligt bemærkes, at bl.a. socialomsorg og sociale tjenester er taget ud af den tilsvarende bestemmelse i databeskyttelsesloven, hvorefter hjemmel til behandling i forhold til socialomsorg og sociale tjenester skal findes i de øvrige behandlingshjemler i databeskyttelsesforordningen eller databeskyttelsesloven.

Det kræves endvidere i henhold til både databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, at behandling og dermed deling og videregivelse, som har behandlingsgrundlag i denne bestemmelse, foretages af en person i sundhedssektoren, som er underlagt lovpligtig tavshedspligt, herunder sundhedspersoner. I forhold til socialområdet så vil personale på botilbud eller andre steder inden for det sociale område, der også udøver sundhedspleje og understøtter sundhedsbehandling eksempelvis i forhold til medicinindtag med videre, også være omfattet af behandlingsgrundlaget i denne bestemmelse.

2.6. Databeskyttelsesrettigheder

I forbindelse med at der sker behandling af personoplysninger, har den registrerede en række forskellige databeskyttelsesretlige rettigheder, herunder hvor der sker behandling af personoplysninger i den offentlige forvaltning.

Særligt oplysningspligten, der har sammenhæng med det ovenfor i punkt 2.4.1 omtalte princip om gennemsigtighed, er relevant i forbindelse med deling og videregivelse af personoplysninger. Vedrørende de øvrige rettigheder henvises til databeskyttelsesforordningen kapital 3.

Oplysningspligten skal overholdes i forbindelse med, at den dataansvarlige indsamler personoplysninger og indebærer, at den dataansvarlige skal give den registrerede en række oplysninger, herunder hvem den dataansvarlige er; til hvilke formål personoplysningerne er indsamlet samt en række yderligere oplysninger. Afhængigt af om oplysningerne indsamles hos den registrerede eller indsamles fra en anden part, er der mindre variation i, hvilke typer af oplysninger der skal gives¹². Der er ikke et skriftlighedskrav i forbindelse med oplysningspligten, men det kan være hensigtsmæssigt at give skriftlig information eksempelvis, hvor der er tale om registrerede med kognitive udfordringer.

Såfremt den dataansvarlige påtænker at videregive oplysningerne, skal den registrerede oplyses om modtagerne af personoplysningerne, eller, såfremt dette ikke er muligt, kategorier af modtagere.

Hvor oplysninger ikke indsamles fra den registrerede, men for eksempel modtages på baggrund af en videregivelse, skal den dataansvarlige endvidere huske at oplyse om kilden til personoplysningerne altså i sådant tilfælde den videregivende myndighed.

Selvom oplysningspligten er overholdt i forbindelse med den første indsamling af oplysningerne, gør særlige forhold sig gældende, når der sker deling eller videregivelse af oplysningerne. Den dataansvarlige skal således, når denne påtænker at anvende oplysningerne til et andet formål end det formål, hvortil oplysningerne er indsamlet, igen

¹² Der henvises til databeskyttelsesforordningen artikel 13 og artikel 14.

overholde oplysningspligten. I tilfælde, hvor der sker deling eller videregivelse af personoplysningerne, vil der ofte være tale om, at der tillige skiftes formål¹³.

2.7. Overladelse

2.7.1. Overladellesbegrebet

Ligesom det er tilfældet med begrebet videregivelse, er begrebet overladelse ikke defineret i hverken databeskyttelsesforordningen eller databeskyttelsesloven.

Af den juridiske teori og Datatilsynets praksis følger imidlertid, at modsat videregivelse, hvor modtageren af oplysningerne opnår råderet over disse og altså har en selvstændig ret til at foretage behandling af oplysningerne, er overladelse den situation, at oplysningerne nok meddeles tredjemand, men hvor den modtagende tredjemand ikke har nogen selvstændig ret til at foretage behandling af oplysningerne.

I situationer, hvor personoplysninger overlades til tredjemand, foretager tredjemand altså alene behandling af disse på vegne af den dataansvarlige og efter dennes instruks. Tredjemands ret til at foretage behandling af oplysningerne afledes altså fra den ret til behandling, som den dataansvarlige har.

Grundlæggende vil der være tale om videregivelse, hvor oplysningerne meddeles en anden dataansvarlig, men overladelse, hvor oplysningerne meddeles til en databehandler. Se nærmere om overladelse til databehandler nedenfor i afsnit 2.7.2 og om videregivelse i blandt andet afsnit 3.2 og 3.3 samt i begrebsafklaringsafsnittet.

Afgørelsen, hvorvidt der er tale om en videregivelse eller en overladelse, afhænger altså af, hvorvidt den tredjemand, som oplysningerne meddeles til, selv afgør, til hvilke formål og med hvilke hjælpemidler der skal foretages behandling af de meddelte oplysninger. Er dette ikke tilfældet, vil tredjemand som udgangspunkt ikke være dataansvarlig, men databehandler, og der er tale om en overladelse.

2.7.2. Overladelse til databehandler

Den dataansvarlige kan i alle tilfælde, hvor den dataansvarlige er berettiget til at foretage behandling af oplysninger, anvende en databehandler til at udføre sådan behandling, medmindre andet undtagelsesvist måtte følge af lovgivningen.

Det er dog væsentligt, at den dataansvarlige er opmærksom på, at det er behandlingsopgaven og oplysningerne, der overlades til databehandleren, hvorimod ansvaret for behandlingen fortsat ligger hos den dataansvarlige.

Netop for at sikre ansvarsfordelingen mellem dataansvarlig og databehandler stiller databeskyttelsesforordningen særlige krav til brugen af databehandlere. Af databeskyttelsesforordningen artikel 28 følger således, at den dataansvarlige alene må anvende en databehandler, som kan stille de fornødne garantier for, at de vil gennemføre de passende tekniske og organisatoriske foranstaltninger på en sådan måde, at behandling opfylder kravene i forordningen og sikrer beskyttelse af den registreredes rettigheder. Inden den dataansvarlige således overlader behandlingen af personoplysninger til en

¹³ Databeskyttelsesloven giver i § 22 og § 23 mulighed for, at offentlige myndigheder i særlige tilfælde kan undlade oplysning af den registrerede, herunder i særlige tilfælde hvor der skiftes formål.

databehandler, skal den dataansvarlige altså sikre sig, at databehandleren kan opfylde databeskyttelseslovens og databeskyttelsesforordningens krav til databehandlere.

Hertil kommer, at der mellem den dataansvarlige og databehandleren skal indgås en såkaldt databehandleraftale¹⁴, der skal være bindende for databehandleren, og hvori der skal fastsættes genstanden for og varigheden af behandlingen, behandlingens karakter, formål, og typen af de overladte personoplysninger samt hvilke kategorier af registrerede, der behandles oplysninger om. Endvidere skal den dataansvarliges forpligtelser og rettigheder beskrives. Herudover skal der i databehandleraftalen beskrives en række særlige forhold, herunder omkring eventuelle overførsler til tredjelande, fortrolighed, sikkerhedsforhold og den dataansvarliges mulighed for tilsyn med databehandleren^{15 16}.

Idet databehandleren alene behandler personoplysningerne på vegne af den dataansvarlige, må databehandleren alene foretage behandling i overensstemmelse med den instruks, som den dataansvarlige har givet. Skulle databehandleren foretage anden behandling end den instruerede og derved selv bestemme formålene med behandlingen, bliver databehandleren selv dataansvarlig i forhold til sådan behandling og vil derfor selvstændigt skulle overholde databeskyttelseslovgivningen, herunder sikre den fornødne behandlingshjemmel¹⁷.

¹⁴ Databehandleraftalen kan også følge af et andet retligt bindende dokument, hvilket alt andet lige vil være lov eller bekendtgørelse.

¹⁵ Se databeskyttelsesforordningen artikel 28, stk. 3, litra a-h.

¹⁶ KL har i samarbejde med Kombit lavet en skabelon til en sådan databehandleraftale, som kan findes her: <https://videncenter.kl.dk/viden-og-vaerktoejer/data-etik-og-sikkerhed/jura-og-gdpr/skabelon-til-databehandleraftaler/>, ligesom Datatilsynet også har udarbejdet en skabelon. Datatilsynets skabelon kan findes her: <https://www.datatilsynet.dk/hvad-siger-reglerne/vejledning/vejledninger-i-pdf-format>

¹⁷ I sammenhængen kan der ofte opstå konflikt med kravet om lovlighed og rimelighed. Efter omstændigheder kan databehandleren tillige overtræde bestemmelsen om såkaldt "oplysnings-hæleri" i straffelovens § 152 d.

3. Forvaltningsloven

Forvaltningslovens regler gælder som udgangspunkt kun i sager, hvor der er eller vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed, dvs. i afgørelsessager.

Bestemmelserne i forvaltningslovens kapitel 8 (§§ 27-32), der indeholder de almindelige regler om tavshedspligt inden for den offentlige forvaltning samt offentlige myndigheders adgang til at videregive oplysninger til andre myndigheder, gælder dog *for al virksomhed, der udøves inden for den offentlige forvaltning*. Dvs. at disse bestemmelser også finder anvendelse, selvom der ikke er tale om afgørelsessager.

Tidligere indeholdt forvaltningsloven bestemmelser om videregivelse af (fortrolige) personoplysninger mellem forvaltningsmyndigheder, men disse forhold er nu udelukkende reguleret af databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens bestemmelser. Der er således ikke længere regler i forvaltningsloven, der regulerer videregivelse af personoplysninger. Videregivelse af oplysninger om juridiske personer og oplysninger, der af andre grunde er fortrolige (uden at være personoplysninger), er fortsat reguleret i forvaltningsloven, jf. også afsnit 3.2.

3.1. Den generelle tavshedspligt – § 27

Forvaltningslovens § 27 indeholder den generelle tavshedspligt for alle, der virker inden for den offentlige forvaltning og omfatter fortrolige oplysninger. Denne bestemmelse gælder som tidligere nævnt uanset, om der er tale om en ansøgningssag eller ej.

§ 27. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og § § 152 c-152 f, med hensyn til oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold og tekniske indretninger eller fremgangsmåder eller om drifts- eller forretningsforhold el.lign., for så vidt det er af væsentlig økonomisk betydning for den person eller virksomhed, oplysningerne angår, at oplysningerne ikke videregives.

Stk. 2. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har desuden tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og § § 152 c-152 f, når det er af væsentlig betydning for statens sikkerhed eller rigets forsvar. Det samme gælder, når en oplysning ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolig, herunder når fortrolighed følger af en EU-retlig eller folkeretlig forpligtelse el.lign.

Stk. 3. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har herudover tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og § § 152 c-152 f, når det er nødvendigt at hemmeligholde en oplysning til beskyttelse af væsentlige hensyn til rigets udenrigspolitiske interesser, herunder forholdet til andre lande eller internationale organisationer.

Stk. 4. Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, har endvidere tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og § § 152 c-152 f, med hensyn til oplysninger, som det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde for at varetage væsentlige hensyn til forebyggelse, efterforskning og forfølgning af lovovertrædelser samt straffuldbyrdelse og beskyttelse af sigtede, vidner eller andre i sager om strafferetlig eller disciplinær forfølgning, gennemførelse af offentlig kontrol-, regulerings- eller planlægningsvirksomhed eller af påtænkte foranstaltninger i henhold til skatte- og afgiftslovgivningen, det offentliges økonomiske interesser, herunder udførelsen af det offentliges forretningsvirksomhed, forskeres og kunstneres originale ideer samt foreløbige forskningsresultater og manuskripter eller private og offentlige interesser, hvor hemmeligholdelse efter forholdets særlige karakter er påkrævet.

Stk. 5. Inden for den offentlige forvaltning kan der kun pålægges tavshedspligt med hensyn til en oplysning, når det er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til bestemte offentlige eller private interesser som nævnt i stk. 1-4.

Stk. 6. En forvaltningsmyndighed kan bestemme, at en person uden for den offentlige forvaltning har tavshedspligt med hensyn til fortrolige oplysninger, som myndigheden videregiver til den pågældende uden at være forpligtet hertil.

Stk. 7. Fastsættes der i henhold til § 1, stk. 3, regler om tavshedspligt, eller pålægges der tavshedspligt efter stk. 6, finder straffelovens § 152 og § § 152 c-152 f. tilsvarende anvendelse på overtrædelse af sådanne regler eller pålæg.

Formålet med bestemmelserne i forvaltningslovens § 27 er dels at præcisere og udvide anvendelsesområdet for straffelovens bestemmelser om tavshedspligt i offentlig tjeneste

eller hverv (straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f), dels at åbne mulighed for, at der ved en forvaltningsakt kan pålægges personer uden for den offentlige forvaltning tavshedspligt i forbindelse med oplysninger, som myndigheden vil videregive til den pågældende uden at være forpligtet til det.

De almindelige regler om tavshedspligt for offentligt ansatte i straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f og forvaltningslovens § 27 har betydning for vurderingen af, om en oplysning skal anses for fortrolig, og disse regler skal inddrages i overvejelserne, når en forvaltningsmyndighed påtænker at videregive og dele oplysninger, som kan være fortrolige. Det følger af disse regler, at forvaltningsmyndigheder i almindelighed ikke må offentliggøre fortrolige oplysninger. En oplysning er fortrolig, når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse, f.eks. i en bekendtgørelse, er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser. Det følger af straffelovens § 152, stk. 3. Hvis det følger direkte af lovgivningen, at bestemte oplysninger eller typer af oplysninger er hemmelige eller skal behandles fortroligt eller lignende, vil oplysningerne være omfattet af tavshedspligten. Tavshedspligten gælder både under ansættelsen eller udøvelsen af hvervet, og efter at ansættelsen eller hvervet er ophørt. Tidligere ansatte mv. må således heller ikke uberettiget videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som de har fået kendskab til i forbindelse med deres arbejde for det offentlige. Desuden er personer, som hverken er ansat inden for den offentlige forvaltning eller varetager et offentligt hverv – men som er beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med en offentlig myndighed – omfattet af tavshedspligten. Det følger af straffelovens § 152 a. F.eks. er konsulenter, der efter aftale udfører opgaver for offentlige myndigheder, undergivet tavshedspligt.

I forhold til det kommunale specialiserede voksensocialområde er det særligt kravet om tavshed i forhold til oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold, der er interessante.

3.1.1. Enkeltpersoners private forhold

Bestemmelsen i § 27, stk. 1, nr. 1 om tavshedspligt med hensyn til enkeltpersoners private, herunder økonomiske, forhold, har til formål at sikre beskyttelsen af privatlivets fred.

Begrebet "private, herunder økonomiske, forhold" er igennem årene blevet udviklet og tilpasset den aktuelle vurdering af, hvad der hører til den private sfære. Det afgørende er navnlig, om *"oplysningerne er af en sådan karakter, at de efter den almindelige opfattelse i samfundet bør kunne forlanges unddraget offentlighedens kendskab"*¹⁸.

Omfattet af bestemmelsen er først og fremmest *oplysninger*, som efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven er følsomme, herunder oplysninger om race eller etnisk oprindelse, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold, helbredsoplysninger og oplysninger om seksuelle forhold og seksuel orientering. Oplysninger om væsentlige sociale problemer, misbrug af nydelsesmidler og lignende vil ligeledes typisk også være omfattet af bestemmelsen. Det samme gør sig gældende for oplysninger vedrørende enkeltpersoners forhold, der ikke er umiddelbart tilgængelige for andre, som kommer i forbindelse med den pågældende. Det gælder f.eks. oplysninger om interne familiemæssige forhold, herunder adoption, separationsbevilling og ulykkestilfælde, oplysninger om indtægts- og formueforhold

¹⁸ Folketingstidende 1985-86, tillæg A, spørgsmål 226. Se også nærmere omkring begrebet "privat forhold"/"fortrolige oplysninger" i begrebskataloget.

(privatøkonomi) samt oplysninger om straffbare forhold, hvis oplysningerne må anses for underbyggede. Personnumre anses også for omfattet.

Det er en forudsætning for anvendelse af § 27, stk. 1, nr. 1, at der skal være tale om en identificerbar person. Det vil sige, at en videregivelse af oplysninger om privatpersoners private forhold vil ikke indebære et brud på tavshedspligten, hvis videregivelsen sker i helt anonymiseret form, jf. også begrebsafklaringsafsnittet under punkt 10.

3.1.2. Tavshedspålæg

En forvaltningsmyndighed kan efter § 27, stk. 6 bestemme, at en person uden for den offentlige forvaltning skal være undergivet tavshedspligt efter straffelovens regler med hensyn til fortrolige oplysninger, som myndigheden videregiver til den pågældende uden at være forpligtet hertil. Udlevering af fortrolige oplysninger forudsætter naturligvis, at myndigheden i det hele taget er berettiget til at videregive oplysningerne til den pågældende private.

Bestemmelsen kan også anvendes til at pålægge eksempelvis en selvstændig serviceleverandør, der leverer serviceydelser inden for det specialiserede voksensocialområde, tavshedspligt med hensyn til oplysninger, som den pågældende har modtaget eller modtager i forbindelse med levering af sine ydelser. Dette gælder uanset, om der er tale om overladelse eller videregivelse til henholdsvis en databehandler eller en dataansvarlig.

3.2. Videregivelse af oplysninger til anden forvaltningsmyndighed – § 28

Videregivelse af fortrolige oplysninger mellem myndigheder¹⁹ var tidligere reguleret af forvaltningslovens § 28. Imidlertid er bestemmelsen ændret således, at adgangen til både elektronisk og manuelt at videregive personoplysninger mellem forskellige forvaltningsmyndigheder reguleres af databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen.

§ 28: For manuel videregivelse af oplysninger om enkeltpersoner (personoplysninger) til en anden forvaltningsmyndighed gælder reglerne i databeskyttelseslovens § § 6-8 og 10 og § 11, stk. 1, og i artikel 5, stk. 1, litra a-c, artikel 6, artikel 7, stk. 3, 1. og 2. pkt., artikel 9 og 10 og artikel 77, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger, jf. databeskyttelseslovens § 2, stk. 1. For videregivelse af personoplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, der helt eller delvis foretages ved hjælp af automatisk databehandling, finder reglerne i Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og databeskyttelsesloven anvendelse, medmindre videregivelsen er reguleret af lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger.

Stk. 2. Oplysninger af fortrolig karakter, som ikke er omfattet af stk. 1, må kun videregives til en anden forvaltningsmyndighed, når

- 1) den, oplysningen angår, udtrykkeligt har givet samtykke,*
- 2) det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at oplysningen skal videregives, eller*
- 3) det må antages, at oplysningen vil være af væsentlig betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, myndigheden skal træffe.*

Stk. 3. Ved samtykke efter stk. 2, nr. 1, forstås enhver frivillig, specifik, informeret og utvetydig viljestilkendegivelse, hvorved den, oplysningen angår, ved erklæring eller klar bekræftelse indvilger i, at oplysningen videregives.

Stk. 4. Et samtykke efter stk. 3 kan tilbagekaldes. Inden der gives samtykke, skal den, oplysningen angår, oplyses om, at et samtykke kan trækkes tilbage. Det skal være lige så let at trække samtykket tilbage som at give det.

Stk. 5. Lokale administrative organer, som ved lov er tillagt en selvstændig kompetence, anses som en selvstændig myndighed efter stk. 2.

¹⁹ Bestemmelsen finder alene anvendelse, hvor oplysninger videregives fra en myndighed, og altså ikke hvor oplysninger deles indenfor en myndighed.

Forvaltningsloven § 28 er derfor i dag kun relevant, hvor der sker videregivelse af fortrolige oplysninger, som *ikke* er personoplysninger, eksempelvis oplysninger om juridiske personer og oplysninger, som (uden at være personoplysninger) af andre grunde er fortrolige.

Disse fortrolige oplysninger må videregives i særlige situationer, nemlig hvis:

- der er givet samtykke, eller
- det følger af lovgivningen, at der skal ske videregivelse, eller
- det må antages, at oplysningen er væsentlig for den modtagende myndigheds virksomhed eller for en afgørelse, som myndigheden skal træffe.

3.3. Videregivelse og deling i ansøgningssager – § 29

Hvor der er tale om ansøgningssager²⁰, er der i forvaltningslovens § 29 en særlig regulering af videregivelse og til dels deling.

§ 29: I sager, der rejses ved ansøgning, må oplysninger om ansøgerens rent private forhold ikke indhentes fra andre dele af forvaltningen eller fra en anden forvaltningsmyndighed.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke, hvis

- 1) ansøgeren har givet samtykke hertil,*
- 2) andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller*
- 3) særlige hensyn til ansøgeren eller tredjemand klart overstiger ansøgerens interesse i, at oplysningen ikke indhentes.*

En myndighed må således ikke indhente oplysninger om rent private forhold, dvs. fortrolige oplysninger fra andre dele af forvaltningen eller andre forvaltningsmyndigheder, hvor der er tale om sager, der rejses efter ansøgning fra borgeren, medmindre:

- borgeren forinden har givet samtykke til dette;
- det følger af lovgivningen, eller
- særlige hensyn til borgeren klart overstiger borgerens egen eller tredjemands interesse i, at oplysningen ikke indhentes.

Idet der henvises til *andre dele af forvaltningen*, vil den konkrete kommunale organisatoriske struktur have betydning for i hvilke tilfælde, der må indhentes oplysninger²¹. Selvom en kommune er organiseret som enhedsforvaltning, vil det skulle vurderes, om oplysningerne er fra en anden del af forvaltningen. Dette betyder også, at bestemmelsen delvis finder anvendelse i forbindelse med deling, idet også oplysninger, der ønskes indhentet fra andre dele af forvaltningen, vil være omfattet.

Ved fastlæggelsen af, om der i henhold til forvaltningslovens § 29 er tale om en *anden forvaltningsmyndighed* eller *andre dele af forvaltningen*, skal der lægges vægt på myndighedens organisatoriske forhold. Det er således afgørende for, om bestemmelsen finder anvendelse, at der indhentes oplysninger om en ansøgers rent private forhold fra en organisatorisk set forskellig del inden for samme myndighed (en anden del af forvaltningen),

²⁰ Bestemmelsen finder kun anvendelse i forhold til selve ansøgningssagen.

²¹ Se også punkt 2.3.1 om enhedsforvaltningen.

eller at der er tale om anvendelse af oplysninger inden for samme organisatoriske del af myndigheden (inden for samme del af forvaltningen).

I forhold til en kommune vil det være kommunens organisatoriske forvaltningsstruktur, som er afgørende for, om der ifølge forvaltningslovens § 29 er tale om "andre dele af forvaltningen". Hvis en kommunal enhed afleder sin kompetence fra en kommunalbestyrelse, er den sammen med alle andre enheder, der også afleder deres kompetencer fra den pågældende kommunalbestyrelse, en del af den samme kommunale enhedsforvaltning, som samlet udgør én selvstændig forvaltningsmyndighed.

De fleste forvaltninger og institutioner i en kommune er med enkelte undtagelser en del af den samme kommunale enhedsforvaltning. Eksempler på enheder, der er en del af den kommunale enhedsforvaltning, er kommunale specialiserede sociale tilbud og institutioner, herunder særlige kommunale dagtilbud, døgninstitutioner og aktivitets- og samværstilbud og de forskellige forvaltningsgrene inden for en kommune eksempelvis socialforvaltningen mv. Selvejende og private dagtilbud, der udfører opgaver for det offentlige, betragtes som en del af forvaltningen i relation til udveksling af oplysninger efter retssikkerhedslovens § 43, stk. 2²². Det samme gælder andre private, der udfører opgaver på det sociale område efter aftale med kommunen.

I forhold til kommuner vil en enhed skulle betragtes som en anden forvaltningsmyndighed i relation til kommunen, hvis myndigheden er tillagt en selvstændig kompetence, som den ikke afleder fra kommunalbestyrelsen.

Selvom der måtte findes mulighed i lovgivningen for, at myndigheden kan indhente oplysningerne, bør der indhentes samtykke fra borgeren. Brug af anden lovhjemmel er i denne sammenhæng tænkt som en undtagelse.

Den særlige interesseafvejningsbestemmelse – dvs. i tilfælde, hvor særlige hensyn til borgeren klart overstiger borgerens egen eller tredjemands interesse i, at oplysningerne ikke indhentes – må vurderes konkret og forudsættes kun anvendt i få og særlige tilfælde.

3.4. Pligt til at bistå andre forvaltningsmyndigheder – § 31

I situationer, hvor en myndighed er berettiget til at videregive en oplysning, for eksempel efter forvaltningsloven, retssikkerhedsloven eller databeskyttelseslovgivningen, og oplysningen i øvrigt har betydning for den anmodende myndigheds drift eller en afgørelse, som skal træffes, er der som hovedregel pligt til at videregive oplysningen, jf. forvaltningsloven § 31, stk. 1.

§ 31: I det omfang en forvaltningsmyndighed er berettiget til at videregive en oplysning, skal myndigheden på begæring af en anden forvaltningsmyndighed videregive oplysningen, hvis den er af betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, som myndigheden skal træffe.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder dog ikke anvendelse, hvis videregivelsen påfører myndigheden et merarbejde, der væsentligt overstiger den interesse, den anden myndighed har i at få oplysningerne.

Hovedreglen kan dog fraviges i visse tilfælde, herunder, hvor videregivelsen vil medføre et merarbejde, som overstiger den interesse, den begærende myndighed har i at få oplysningen, jf. § 31, stk. 2.

²² Se afsnit 4.5.

Videregivelsespligten efter § 31 gælder kun mellem forvaltningsmyndigheder, og bestemmelsen forpligter kun til at videregive bestemte oplysninger og ikke bestemte dokumenter.

Ved siden af den generelle regel i § 31 om pligt til at videregive oplysninger til andre forvaltningsmyndigheder eller forvaltningsgrene gælder fortsat lovgivningens særlige regler om pligt til at videregive (eller ikke at videregive) oplysninger. I forhold til det specialiserede voksensocialområde er der ikke umiddelbart særlige regler, som fraviger udgangspunktet i § 31 om pligt til videregivelse²³.

3.5. Krav om nødvendighed – § 32

Forvaltningslovens § 32 fastslår, at ingen ansatte i den offentlige forvaltning må skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke er af betydning for dennes opgaver.

§ 32: Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, må ikke i den forbindelse skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke er af betydning for udførelsen af den pågældendes opgaver.

Bestemmelsen stemmer overens med de databeskyttelsesretlige krav om nødvendighed, men tydeliggør, at der ikke blot kan indsamles fortrolige oplysninger, som ikke er relevante, heller ikke selvom der efterfølgende sorteres i de indsamlede oplysninger. Dette betyder også, at medarbejdere i den offentlige forvaltning alene skal have adgang til oplysninger, der er relevante for deres arbejde²⁴.

Bestemmelsen har endvidere en indirekte virkning for adgangen til at videregive fortrolige oplysninger. Det skyldes, at bestemmelsen understreger, at den myndighed, som videregiver oplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, ikke uden videre, når der fremsendes begæring om videregivelse af fortrolige oplysninger, bør fremsende hele sagen til den begærende myndighed, men kun bør fremsende de oplysninger, der må antages at være sagligt behov for i forbindelse med behandlingen af sagen hos den modtagende myndighed.

§ 32 er ikke til hinder for, at myndighedens ansatte samarbejder om løsning af myndighedens opgaver på sædvanlig vis.

²³ I modsætning til eksempelvis området for udsatte børn og unge, hvorefter en given myndighed eller institution ikke er forpligtet til at udveksle oplysninger med en anden myndighed, jf. servicelovens § 49 a, stk. 4, dvs. en fravigelse af forvaltningslovens § 31.

²⁴ Se Datatilsynets udtalelse omkring dette (sikkerhedskrav):
https://www.datatilsynet.dk/Media/637689328983143992/Behandlingssikkerhed%20og%20databeskyttelse%20gegnem%20design%20og%20standardindstillinger_2018.pdf

4. Retssikkerhedsloven

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område ("retssikkerhedsloven") indeholder flere forskellige bestemmelser, som har relevans i forbindelse med udveksling af personoplysninger, hvoraf nogle er særlig relevante i forhold til det specialiserede voksensocialområde.

4.1. Myndigheden kan forlange at få oplysninger fra andre – §§ 11 a og § 11 c

Retssikkerhedslovens § 11 a giver mulighed for, at en myndighed kan kræve, at en anden myndighed og andre²⁵ videregiver oplysninger om en borger til myndigheden til brug for den pågældende borgers sag, også hvor der er tale om i øvrigt fortrolige oplysninger.

§ 11 a: Myndigheden kan efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, forlange, at andre offentlige myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar, arbejdsløshedskasser, pengeinstitutter, arbejdsgivere og private, der udfører opgaver for det offentlige, giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle sagen. Dette gælder også oplysninger om en persons rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, ligesom myndigheden kan indhente lægejournaler, sygehusjournaler eller udskrifter heraf. Myndigheden kan forlange, at der optages retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018, hvis oplysningerne ikke videregives.

Stk. 2. Myndigheden kan uden samtykke til brug for behandlingen af en enkelt sag eller til brug for generel kontrol kræve oplysninger om økonomiske forhold og ferieforhold om den, der ansøger om eller får hjælp, og dennes ægtefælle eller samlever, fra andre offentlige myndigheder samt fra arbejdsløshedskasser. Tilsvarende oplysninger kan indhentes om andre husstandsmedlemmer. Oplysninger kan samkøres og sammenstilles med data fra myndighedens egne, andre myndigheders og arbejdsløshedskassers it-systemer, når dette er nødvendigt for at kontrollere, om betingelserne for at yde hjælp er opfyldt, herunder med henblik på efterfølgende kontrol af, om der er sket fejl eller misbrug i forbindelse med ydelse af hjælp. Oplysningerne kan indhentes, selv om den person, som oplysningerne vedrører, ikke bor i den kommune, som indhenter oplysningerne.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan uden samtykke fra borgeren forlange at få nødvendige oplysninger om økonomiske forhold fra pengeinstitutter og arbejdsgivere til brug for stikprøvekontrol i sager efter lov om social pension og lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. med henblik på at kontrollere pensionistens indkomst- og formueforhold. Oplysningerne kan sammenstilles med øvrige oplysninger om økonomiske forhold, som kommunen er i besiddelse af med henblik på kontrol af, om der er sket misbrug i forbindelse med udbetaling af social pension.

Stk. 4. Adgang til oplysninger efter stk. 2, som vedrører optjente feriedage, optjent feriegodtgørelse, tidspunktet for afholdelse af ferie og udbetalinger af feriepenge, og som er registreret i Feriekonto, skal ske via den elektroniske adgang, som Feriekonto stiller til rådighed.

Stk. 5. Myndigheden kan få terminaladgang til de nødvendige oplysninger som nævnt i stk. 1 og 2 i indkomstregisteret, jf. § 7 i lov om et indkomstregister. I det omfang oplysningerne som nævnt i stk. 1 eller 2 findes i indkomstregisteret, skal myndigheden indhente oplysningerne herfra, jf. dog stk. 4.

Stk. 6. Ved klage til Ankestyrelsen kan samtykke til at indhente oplysninger efter § 11 a, stk. 1, indhentes ved, at borgeren i den skriftlige bekræftelse af, at en klage er modtaget, bliver gjort opmærksom på, hvilke typer af oplysninger det kan blive nødvendigt at indhente, og får en frist til eventuelt at gøre indsigelse imod dette. Tilsvarende gælder ved Udbetaling Danmarks behandling af sager efter lov om social pension og lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v. for personer med bopæl i udlandet.

Det er et krav, at myndigheden skal have borgerens samtykke til indhentelsen. Afgiver borgeren ikke et sådant samtykke, må myndigheden behandle sagen uden de pågældende oplysninger, medmindre oplysninger på andet grundlag kan indhentes uden samtykke²⁶. I sådanne tilfælde kan borgerens manglende samtykke medføre såkaldt "processuel

²⁵ Kravet kan stilles overfor andre myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar, arbejdsløshedskasser, pengeinstitutter, arbejdsgivere og private, der udfører opgaver for det offentlige.

²⁶ Hvilket bl.a. kan være i retssikkerhedslovens øvrige regler. Det bemærkes, at der i retssikkerhedslovens § 11 c er mulighed for at indhente oplysningerne uden samtykke bl.a. i forbindelse med krav om tilbagebetaling af sociale ydelser. Hvor hjemlen til at indhente oplysninger uden samtykke findes i retssikkerhedslovens § 11 c, skal samtykke dog søges indhentet, forinden myndigheden indhenter oplysningerne uden samtykke.

skadevirkning" for borgeren, dvs. at der træffes afgørelse på baggrund af det foreliggende grundlag²⁷.

Der må alene kræves videregivet oplysninger, som er nødvendige for den pågældende sag, og den rekvirerende myndighed skal således angive, hvilke oplysninger der ønskes udleveret.

4.1.1. Forholdet mellem §§ 11 a og 11 c og databeskyttelsesforordningen, databeskyttelsesloven og forvaltningsloven

§ 11 a indebærer, at de sociale myndigheder har mulighed for at forlange at få oplysninger fra en række private, bl.a. privatpraktiserende læger og private, der udfører opgaver for det offentlige, hvilket forvaltningsloven ikke giver adgang til. Dette gælder, selv om der måtte findes særlige regler om tavshedspligt for disse erhverv.

Samtykke

§ 11 a indebærer, at borgerens samtykke skal foreligge for, at myndigheden kan indhente oplysninger, også selv om der ikke er tale om personlige eller fortrolige oplysninger.

Det betyder, at der som hovedregel altid skal indhentes samtykke i sociale sager, herunder sager inden for det specialiserede voksensocialområde²⁸.

Efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven findes en række muligheder for at indhente oplysninger uden samtykke. Almindelige personoplysninger kan således efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e, og databeskyttelseslovens § 6 bl.a. behandles uden samtykke, når behandlingen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave i samfundets interesse eller som henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige har fået pålagt. Følsomme oplysninger må i henhold til databeskyttelsesforordningen kun behandles, såfremt der foreligger en klar hjemmel til behandlingen i databeskyttelsesforordningens artikel 9, eksempelvis hvis behandlingen er nødvendig for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares, jf. databeskyttelseslovens § 7 og databeskyttelsesforordningens artikel 9 stk. 2, litra f²⁹. Uanset disse muligheder i databeskyttelseslovgivningen og forvaltningsloven for at indhente oplysninger uden samtykke, skal samtykke imidlertid indhentes i de situationer, der er omfattet af retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1.

For det tredje indebærer § 11 c, jf. § 11 a, at de myndigheder med flere, der bliver bedt om at bidrage til sagen med oplysninger, ikke behøver at vurdere, om betingelserne for videregivelse i forvaltningsloven eller behandlingsreglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven er til stede. Oplysningerne skal udleveres, når betingelserne i § 11 c er opfyldt.

§ 11 c: Hvis det er nødvendigt for sagens behandling, kan kravet om samtykke efter § 11 a, stk. 1 og 6, fraviges i sager om

- 1) særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 i lov om social service, hvor myndighederne kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse uden forældrenes samtykke, samt i forbindelse med undersøgelser efter § 50 i lov om social service,*
- 2) førtidspension, hvor myndigheden kan påbegynde en sag eller træffe afgørelse i en sag, uden at den pågældende person selv har rettet henvendelse herom, jf. § 17 i lov om social pension,*

²⁷ Læs mere i afsnit 4.2.

²⁸ Se fodnote 26 i forhold til undtagelser.

²⁹ Vær dog opmærksom på det dobbelte hjemmelskrav. Der skal således være hjemmel til behandling af følsomme oplysninger i såvel artikel 9, stk. 2 som i artikel 6, stk. 1.

- 3) *frakendelse af førtidspension, jf. § 44, stk. 1, i lov om social pension, og frakendelse eller overflytning til anden pension, jf. § 44, stk. 1, i lov om højeste, mellemste, forhøjet almindelig og almindelig førtidspension m.v.,*
- 4) *tilbagebetaling af sociale ydelser*
- 5) *indstilling til Familieretshuset om at træffe afgørelse om optagelse i et bestemt botilbud uden samtykke efter § 129 a i lov om social service, og*
- 6) *mellemkommunal refusion, jf. § 9 c, for så vidt angår følgende oplysninger om den borger, der ydes refusion for:*
 - a) *Cpr-nummer.*
 - b) *Hjemmel til udgiften.*
 - c) *Udgiftens elementer.*
 - d) *Antal af enheder.*

Stk. 2. Hvis det er nødvendigt for behandlingen af en sag efter stk. 1, nr. 1, kan myndigheden desuden uden samtykke anmode private, der har kendskab til forholdene, om at give oplysninger, der er nødvendige for at behandle sagen. Myndigheden skal ved anmodningen gøre opmærksom på, at den adspurgte ikke er forpligtet til at svare.

Stk. 3. I sager efter stk. 1, nr. 1, kan myndigheden uden samtykke forlange oplysninger efter § 11 a, stk. 1, og indhente oplysninger efter § 11 c, stk. 2, om personer, der er part i sagen, samt om forældremyndighedsindehaverens samlever eller ægtefælle.

Stk. 4. Myndigheden skal uanset adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke, jf. stk. 1-3, forsøge at få samtykke til at indhente oplysningerne.

§§ 11 a og 11 c regulerer ikke de sociale myndigheders adgang til selv at videregive oplysninger til andre. I dette tilfælde skal forvaltningslovens, databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens samt eventuelt særlovgivningens regler om adgang til at videregive oplysninger anvendes. Det samme gælder naturligvis også indhentning af oplysninger, der ikke er reguleret i retssikkerhedslovens bestemmelser.

§§ 11 a og 11 c regulerer heller ikke de sociale myndigheders adgang til at indhente oplysninger fra andre dele af kommunen/forvaltningen, f.eks. fra en anden forvaltningsgren. Her gælder de almindelige tavshedspligtsregler, der gælder for den kommunale enhedsforvaltning, dvs. forvaltningslovens §§ 27, 29 og 32 samt databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler om behandling af personoplysninger. Reglerne i §§ 11 a og 11 c gælder imidlertid, i det omfang oplysninger skal indhentes fra kommunale organer, der betragtes som selvstændige myndigheder.

Bestemmelserne i §§ 11 a og 11 c regulerer, hvornår der efter retssikkerhedsloven skal foreligge samtykke fra borgeren til indhentelse af oplysninger, og hvornår de, der bliver bedt om at afgive oplysningerne, er forpligtet til at svare. Reglerne i retssikkerhedsloven suppleres af databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler om behandling af personoplysninger. Det betyder eksempelvis, at oplysninger fra andre end dem, der er nævnt i retssikkerhedslovens §§ 11 a og 11 c, eller om andre persongrupper end dem, der er nævnt i de enkelte bestemmelser, kan indhentes, når det kan ske i henhold til databeskyttelsesreglerne³⁰.

4.2. Afgørelser på foreliggende grundlag ("processuel skadevirkning") – §§ 11 og 11 b

Når en borger henvender sig til kommunen for at få hjælp efter den sociale lovgivning, og kommunen herefter undersøger, hvilken hjælp borgeren er berettiget til, må oplysningerne først og fremmest komme fra borgeren/ansøgeren selv. Myndigheden kan derfor bede borgeren om at medvirke i sagsbehandlingen.

³⁰ Se nærmere om disse krav i afsnit 2.4, herunder kravene om lovlighed, rimelighed, gennemsigtighed og dataminimering.

§ 11: Myndigheden kan anmode personer, der søger om eller får hjælp, om at medvirke til at få de oplysninger frem, som er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp de er berettiget til, og at lade sig undersøge hos en læge eller blive indlagt til observation og behandling som led i sagsbehandlingen.

Stk. 2. Personer, der får hjælp, har pligt til at oplyse om ændringer, der kan have betydning for hjælpen.

Hvis en borger i en konkret sag ikke ønsker at medvirke, for eksempel hvis borgeren ikke vil tillade, at der indhentes fortrolige oplysninger fra andre myndigheder efter § 11 a, stk. 1 eller nægter at lade sig undersøge af en læge, jf. § 11, stk. 1, nr. 2, er udgangspunktet, at borgerens ønske skal respekteres.

Dette gælder også, selv om myndighederne skønner, at det vil kunne være til borgerens fordel, at myndigheden får de ønskede oplysninger. En myndighed må således ikke – heller ikke i ansøgningssager – af egen drift forsøge at skaffe nødvendige fortrolige oplysninger, medmindre oplysningerne kan indhentes uden samtykke efter § 11 a eller § 11 c. Når borgerens ønske skal respekteres, skal myndigheden gøre borgeren opmærksom på, hvilken konsekvens den manglende medvirken kan få og naturligvis også, hvorfor det er en fordel, at samtykke gives. Konsekvensen er, at sagen må afgøres på det grundlag, som foreligger, det vil sige ud fra de oplysninger, som findes på sagen. Det kan således få processuel skadevirkning, hvis oplysningerne ikke gives.

§ 11 b: Hvis borgeren ikke medvirker, jf. § 11, stk. 1, nr. 1 og 2, eller ikke giver samtykke til, at myndigheden kan indhente oplysninger, jf. § 11 a, stk. 1, skal myndigheden behandle sagen om hjælp på det foreliggende grundlag, medmindre oplysningerne kan indhentes uden samtykke, jf. § 11 a, stk. 2, og § 11 c.

Databeskyttelsesforordningens artikel 21 giver borgeren ret til at gøre indsigelse imod, at oplysninger om vedkommende gøres til genstand for behandling baseret på artikel 6, stk. 1, litra e eller f. Disse bestemmelser gælder, når e) behandling er nødvendig af hensyn til udførelse af en opgave i samfundets interesse eller som henhører under offentlig myndighedsudøvelse, som den dataansvarlige har fået pålagt og f) behandling er nødvendig for, at den dataansvarlige eller en tredjemand kan forfølge en legitim interesse³¹. Hvis indsigelsen er berettiget, må behandlingen ikke længere omfatte de pågældende oplysninger.

Det er en forudsætning for, at myndigheden kan tillægge borgerens manglende medvirken betydning, at de manglende oplysninger er relevante i forhold til den hjælp, som der skal træffes afgørelse om.

Myndigheden kan ikke kræve, at borgeren selv indhenter oplysninger, som det vil være særligt indgribende, belastende, besværligt eller omkostningskrævende at skaffe. Myndigheden kan heller ikke kræve, at borgeren skal indhente oplysninger, som vil kræve, at borgeren har særlige forudsætninger, eller at borgeren skal have hjælp fra sagkyndige.

4.2.1. Konsekvenser af manglende medvirken – afgørelse på det foreliggende grundlag

Konsekvenserne af manglende medvirken vil afhænge af, hvilke oplysninger som mangler, og hvilken form for hjælp der er tale om. Drejer det sig eksempelvis om oplysninger om økonomiske forhold, som er afgørende for, om hjælpen kan bevilges, kan resultatet være et afslag. Konsekvensen kan også være, at hjælpen tildeles med et mindre beløb end det, der er søgt om.

Myndighederne kan *ikke* – alene fordi borgeren ikke vil medvirke til at oplyse sagen – give afslag på hjælp eller stoppe allerede bevilget hjælp med henvisning til den processuelle skadevirkning,

³¹ Vær opmærksom på, at artikel 21, stk. 1, litra f ikke gælder i relation til offentlige myndigheder, da disse ikke kan anvende interesseafvejningsreglen i forhold til borgerne.

Myndigheden skal i hvert enkelt tilfælde vurdere, hvilken betydning den eller de manglende oplysning(er) har i forhold til den sag, der skal tages stilling i. Myndigheden skal ligeledes være opmærksom på, at borgerens manglende medvirken kan skyldes forhold, der i nogle tilfælde i sig selv kan være tegn på behov for hjælp efter lovgivningen inden for det specialiserede voksensocialområde.

Den processuelle skadevirkning gælder ikke, hvis det følger af reglerne, at princippet skal fraviges. Det gælder blandt andet i sager, hvor myndighederne har pligt til at reagere og træffe afgørelse, fordi der er vægtigere hensyn at tage end hensynet til borgerens selvbestemmelse.

I princippet kan der på baggrund af det ovenfor nævnte opstilles 3 scenarier, hvor myndigheden kan tildele hjælp:

- 1) i egentlige ansøgningssager, hvor borgeren anmoder om hjælpen,
- 2) "vejledende" ansøgningssag, hvor myndigheder beder borgeren eller en værgе om at anmode om hjælpen, fordi myndigheder vurderer, at der er et behov for hjælp, og
- 3) "uanmodet" ansøgningssag, hvor myndigheden vurderer, at de har en selvstændig forpligtelse til at reagere og træffe afgørelse på baggrund af vægtigere hensyn end hensynet til borgerens selvbestemmelse. Eksempelvis en "uanmodet" tilkendelse af førtidspension til en borger med alvorlig sindslidelse, der ikke selv kan anmode om hjælp, eller en "uanmodet" tilkendelse af praktisk hjælp i hjemmet til en borger, som på grund af psykisk sygdom samler på affald og opbevarer det i boligen.

Borgeren er ikke forpligtet til at give oplysninger, hvis afgivelse af oplysningerne indebærer, at borgeren derved tvinges til at belaste sig selv med oplysninger om at have begået strafbare forhold³².

4.3. Udveksling af oplysninger om indlæggelse og udskrivning – § 12 c

Det følger af § 12 c i retssikkerhedsloven, at kommunalbestyrelser og sygehuse bl.a. til brug for tilrettelæggelsen af omsorgsopgaver m.v. efter § 79 a og kapitel 16 i serviceloven og bestemmelser i sundhedsloven kan udveksle oplysninger automatisk om indlæggelse på og udskrivning fra sygehuse af borgere i kommunen. Udvekslingen kan ske automatisk og uden borgerens samtykke. Udvekslingen sker i form af et indlæggelsesadvis, som sendes fra sygehuset til kommunen. Herefter sender kommunen et indlæggelsessvar til sygehuset, som har afsendt advis. Endelig sender sygehuset et udskrivningsadvis.

Bestemmelsen blev indført ved lov i 2003 med det formål, at sygehuse automatisk kan sende meddelelse til kommuner om, at en borger er blevet indlagt eller udskrevet. Formålet med meddelelsen er, at kommunerne på denne måde kan indstille eller genoptage udførelsen af forskellige serviceydelser, mens borgeren er indlagt, f.eks. hjemmehjælp og madudbringning.

4.3.1. Ændringer af § 12 c

Per 1. januar 2022 sker der en markant ændring af retssikkerhedslovens § 12 c.

I 2017 blev der aftalt en lempelse af kommunale registreringer i EOJ-systemer mellem det daværende Børne- og Socialministerium og KL. Aftalen betyder, at det ikke er nødvendigt, at kommunen både registrerer, at en borger har ophold på et botilbud, f.eks. et

³² Lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter indeholder i § 10 et klart forbud mod selvinkriminering, som dækker både fysiske og juridiske personer. En person, der er under konkret mistanke om et strafbart forhold, har således ikke pligt til at meddele oplysninger om sine forhold til myndighederne, med mindre det kan udelukkes, at oplysningerne har betydning for bedømmelsen af den formodede overtrædelse.

længerevarende botilbud efter § 108 i serviceloven, og at borgeren modtager en serviceydelse, f.eks. socialpædagogisk støtte efter § 85 i serviceloven. Aftalen var begrundet i, at borgere, der modtager en opholdsydelse, f.eks. ved ophold på et botilbud, i langt de fleste tilfælde også modtager serviceydelser, f.eks. socialpædagogisk støtte, herunder socialpædagogisk ledsagelse. Registreringen af både opholds- og serviceydelsen gav derfor ikke nogen merværdi, men medførte alene merarbejde for kommunerne.

Efter den nuværende § 12 c i retssikkerhedsloven kan der alene sendes et sygehusadvis om borgerens indlæggelse eller udskrivning fra et sygehus, når borgeren modtager støtte efter § 79 a eller kapitel 16 i serviceloven. Disse bestemmelser i serviceloven indeholder serviceydelser såsom socialpædagogisk støtte. Ændringen i registreringspraksis betyder, at hvis borgeren har ophold på et botilbud, så er borgeren ikke længere registreret som modtager af serviceydelser efter § 79 a eller kapitel 16 i serviceloven, uanset at borgeren modtager sådanne serviceydelser. Den manglende registrering betyder, at der ikke længere udveksles sygehusadviser efter § 12 c i retssikkerhedsloven, om at en borger, der har ophold på et botilbud, er blevet indlagt eller udskrevet fra sygehuset.

Det er på baggrund, at § 12 c ændres, og der rettes op på den utilsigtede konsekvens af lempelsen i registreringskravene til kommunerne, således at der også udveksles sygehusadviser om borgerens indlæggelse eller udskrivning fra sygehuset, når borgeren har ophold i et botilbud, dvs. at der også udveksles et sygehusadvis, når borgeren har ophold på et botilbud efter §§ 107 og 108 i serviceloven.

Derudover er der siden vedtagelsen af § 12 c i retssikkerhedsloven sket ændringer i, hvordan sundhedsvæsenet registrerer en borgers ophold på et sygehus. Udviklingen i sundhedsvæsenet er gået i den retning, at borgerne sjældnere indlægges, og at de fleste sundhedsydelser ydes ambulant. Anvendelse af akut ambulant kontaktregistrering er i dag almindelig praksis i alle regioner ved modtagelse af patienter i akutmodtagelserne, og der sker i modsætning til tidligere færre egentlige indlæggelser. Et akut ambulant ophold kan vare op til 72 timer på sygehusene og kan dermed i praksis vare længere end en indlæggelse, hvilket betyder, at det ikke længere giver mening at sondre mellem ambulant behandling og indlæggelse. I stedet skelnes mellem akutte og planlagte ophold, som begge kan være ambulante eller med indlæggelse. Da det er et krav efter retssikkerhedslovens § 12 c, at der er tale om en indlæggelse, modtager kommunalbestyrelsen ikke et sygehusadvis, når en borger opholder sig i akutmodtagelsen til vurdering og evt. behandling, uden at være registreret som indlagt.

Dette er en væsentlig udfordring i det tværsektorielle samarbejde mellem sygehusvæsenet og kommuner. Det handler bl.a. om, at kommunen ikke modtager oplysninger om, at en borger, der modtager støtte og indsatser fra hjemmeplejen, fra hjemmesygeplejen, forebyggende hjemmebesøg, madservice eller bostøtte i eget hjem eller på et midlertidigt eller længerevarende botilbud, er kommet akut på sygehuset. Kommunen har derved ikke mulighed for midlertidigt at indstille de ydelser, som borgeren normalt modtager, mens borgeren er på sygehuset, og genoptage dem igen, når borgeren er kommet hjem. Den manglende advisering medfører forgæves besøg og eftersøgning af, hvor borgeren opholder sig. Derudover mangler kommunen også oplysningerne til brug for forvaltningen af sygedagpenge, revalidering og lignende. De manglende sygehusadviser skaber også problemer for sygehusene, idet de uden et sygehusadvis ikke modtager oplysninger fra kommunen om en kontaktperson, der kan give supplerende oplysninger om patientens situation.

De nye ændringer af retssikkerhedslovens § 12 c betyder på baggrund af det ovenfor angivne, at også borgere, der har ophold på et midlertidigt botilbud efter § 107 i serviceloven eller et længerevarende botilbud efter § 108 i serviceloven, vil blive omfattet af bestemmelsen. Det vil medføre, at kommunalbestyrelser og sygehuse må udveksle et sygehusadvis, såfremt en borger med ophold på et botilbud efter §§ 107 eller 108 i serviceloven kommer på sygehuset. Retstilstanden vil herefter svare til praksis før

ændringen af den kommunale registreringspraksis, hvor der for sådanne borgere blev registreret, at de modtog hjælp efter såvel §§ 107 eller 108 og efter kapitel 16 i serviceloven.

Borgere med ophold på et botilbud efter §§ 107 eller 108 i serviceloven modtager i praksis så godt som altid en eller flere serviceydelser efter kapitel 16 i serviceloven, og ændringen af retssikkerhedslovens § 12 c vil derfor alene betyde, at et meget begrænset antal borgere, der ikke er omfattet af den gældende bestemmelse om udveksling af sygehusadvis, vil blive omfattet af bestemmelsen.

Derudover medfører ændringen af § 12 c, jf. ovenfor, at der ikke længere skelnes mellem akut ambulant behandling og indlæggelse på et sygehus, hvilket sker på baggrund af, at det i den akutte regionale indsats i vid udstrækning tilstræbes at vurdere og behandle akutte patienter uden indlæggelse. Med ændringen vil det være således, at der vil kunne udveksles et sygehusadvis, når borgeren er indlagt, eller ved borgerens akutte sygehusophold.

EPJ-systemerne vil automatisk afsende advis til kommunen på det tidspunkt, hvor borgeren registreres ved ankomst til akutmodtagelsen, herunder til skadestuebehandling. Der vil også blive sendt et automatisk advis til kommunen, når borgerens akutte sygehusophold afsluttes. Udvidelsen af adviseringen vil sikre, at kommunens behov for at vide, hvor borgeren opholder sig, dækkes, ligesom sygehuspersonalets behov for at vide, hvorvidt borgeren har kontakt med kommunen. Udvidelsen i adviseringen vil give kommunen og sygehuset effektiv mulighed for at koordinere forløbet for borgeren, hvor det er nødvendigt.

Ændringen af § 12 c betyder dermed, at der altid sendes sygehusadvis fra sygehuset til kommunalbestyrelsen om borgere, der indlægges, eller som har akut sygehusophold, uden at borgeren er registreret indlagt, såfremt borgeren modtager støtte efter § 79 a eller kapitel 16 i serviceloven, eller har ophold i et botilbud efter §§ 107 eller 108 i serviceloven.

Ændringen af § 12 c i retssikkerhedsloven er inden for rammerne af databeskyttelsesforordningen med henvisning til databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e og artikel 9, stk. 2, litra h. Der er ikke ændringer i, hvilke oplysninger der kan udveksles mellem kommunalbestyrelserne og sygehuse.

Kommunalbestyrelsens videregivelse af oplysninger om, hvornår borgeren modtager forebyggende hjemmebesøg efter § 79 a i serviceloven eller personlig hjælp, omsorg og pleje efter §§ 83-84 eller 86 i serviceloven til andre myndigheder eller andre personer inden for sundhedsvæsenet vil derfor – stadig – efter en konkret vurdering kunne ske i medfør af de generelle databeskyttelsesretlige regler i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Formuleringen af retssikkerhedslovens § 12 c vil fra den 1. januar 2022 være således:

§ 12 c: Til brug for tilrettelæggelsen af omsorgsopgaver m.v. efter § 79 a, kapitel 16 og §§ 107-108 i lov om social service og sundhedsloven samt til brug for opfølgning af sager efter §§ 8-10 i lov om sygedagpenge kan kommunalbestyrelser og sygehuse udveksle oplysninger om indlæggelse på og udskrivning fra sygehuse af borgere i kommunen samt borgernes akutte sygehusophold, hvor borgeren opholder sig på sygehuset til vurdering og behandling uden at være indlagt. Udvekslingen kan ske automatisk og uden borgerens samtykke.

4.3.2. Oplysninger i adviser efter retssikkerhedslovens § 12 c

En indlæggelsesadvis indeholder kun oplysning om patientens kommunenummer, patientens personnummer, sygehusafdeling og tidspunkt. Kommunens indlæggelsessvar indeholder oplysninger om afsenderkommune, oplysninger om kontaktperson i kommunen og træffetider i kommunen. Udskrivningsadvis indeholder oplysninger om patientens personnummer, dato og tidspunkt for udskrivningen og oplysning om, hvad patienten er udskrevet til.

§ 12 c giver *kun* mulighed for at udveksle de elektroniske oplysninger, som indgår i de omtalte indlæggelses- og udskrivningsadvis samt indlæggessvar. Bestemmelsen giver ikke hjemmel til, at sygehuse og kommuner kan aftale at udveksle andre oplysninger elektronisk uden borgerens samtykke såsom oplysninger om diagnose, behandling eller medicinering. Dette gælder også uanset, at der ofte ved borgere, der indlægges/udskrives, er et behov for udveksling af oplysninger fra/til botilbud, som både har betydning for den sundhedsfaglige behandling af borgeren men også betydning for borgerens almindelig habitus.

Hvis der er behov for at udveksle andre oplysninger om diagnose, behandling, medicinering, borgerens habitus m.v. elektronisk, skal dette ske i overensstemmelse med reglerne i sundhedsloven om videregivelse af helbredsoplysninger samt den øvrige databeskyttelseslovgivning.

Videregivelse af helbredsoplysninger og lignende oplysninger fra en sundhedsperson på et sygehus eller i en kommune vil som alt overvejende hovedregel forudsætte, at patienten giver samtykke til videregivelse af de omhandlede oplysninger, hvis videregivelsen sker til brug for andre formål end sundhedsfaglig behandling af borgeren. Hvis sundhedsloven ikke finder anvendelse, fordi der ikke er tale om sundhedsfaglig behandling, skal al behandling, herunder videregivelse af helbredsoplysninger, ske i overensstemmelse med databeskyttelseslovgivningen.

Bestemmelsen forudsætter, at der op til indlæggelsen har været tildelt kommunale ydelser, eller at patienten/borgeren i øvrigt er kendt i det kommunale system. Det er således kun, hvor kommunen har behov for at kunne sætte en ydelse midlertidigt i bero eller opstarte en ydelse på ny efter udskrivelse, at udvekslingen af oplysninger er relevante.

Man skal være opmærksom på, at de berørte borgere skal informeres om adgangen til at udveksle oplysninger om indlæggelse og udskrivning fra sygehuse, herunder karakteren af de oplysninger, som vil kunne udveksles uden samtykke, ligesom borgeren skal informeres, når sygehuset og kommunen konkret har udvekslet oplysninger elektronisk om indlæggelse og udskrivning.

Som udgangspunkt har både den dataansvarlige myndighed, der afgiver, og den dataansvarlige myndighed, der modtager, personoplysninger, pligt til at underrette borgeren om udvekslingen. Det kan dog aftales mellem sygehuset og kommunalbestyrelsen, at alene den ene myndighed foretager underretning af borgeren på vegne af begge myndigheder.

4.4. Udveksling af oplysninger om forebyggende hjemmebesøg – § 13

Det følger af økonomiaftalerne for 2020 mellem regeringen, KL og Danske Regioner, at der skal ske en national udbredelse af en aftaleoversigt. Aftaleoversigten skal for det første gøre det muligt for borgeren at se, hvornår borgeren har en aftale om f.eks. en undersøgelse på et sygehus, en aftale hos alment praktiserende læge eller en aftale andre steder, hvor der udføres sundhedsfaglig behandling efter sundhedsloven. For det andet skal aftaleoversigten give myndigheder, der behandler eller yder støtte til borgeren, mulighed for at se, hvornår en borger har en anden aftale, så borgeren ikke risikerer at have flere aftaler på samme tid. Hensigten er at opnå en understøttelse af et bedre digitalt samarbejde med et samlet patientoverblik for patienter, pårørende og sundhedspersonale.

Det er hensigten, at aftaleoversigten gøres tilgængelig for borgeren på sundhed.dk, og for sundhedspersonalet i de it-systemer, som de benytter til daglig.

På baggrund af aftalen om national udbredelse af aftaleoversigten indføres der per 1. januar 2022 en ny bestemmelse i retssikkerhedsloven til brug for planlægningen af borgernes aftaler, dvs. en hjemmel til udveksling af oplysninger med sundhedssektoren om borgerens aftaler om visse servicelovsydelser.

§ 13 medfører, at kommunalbestyrelser automatisk og uden borgerens samtykke kan videregive oplysninger om, hvornår en borger modtager forebyggende hjemmebesøg efter § 79 a i serviceloven og omsorg m.v. efter §§ 83-84 og 86 i serviceloven til Sundhedsdatastyrelsen med henblik på behandling, herunder opbevaring, i den fælles digitale infrastruktur (bl.a. EOJ-systemer), jf. § 193 b i sundhedsloven.

§ 13 har følgende ordlyd:

§ 13. Til brug for planlægningen af aftaler kan kommunalbestyrelser videregive oplysninger om, hvornår en borger modtager forebyggende hjemmebesøg efter § 79 a i lov om social service og omsorg m.v. efter §§ 83-84 og 86 i lov om social service, til Sundhedsdatastyrelsen med henblik på behandling, herunder opbevaring, i den fælles digitale infrastruktur, jf. § 193 b i sundhedsloven. Videregivelsen kan ske automatisk og uden borgerens samtykke. Stk. 2. En borger kan ved tilkendegivelse frabede sig, at der indhentes oplysninger i den fælles digitale infrastruktur, som er videregivet til Sundhedsdatastyrelsen i medfør af stk. 1, jf. sundhedslovens § 42 a, stk. 5, og § 42 b, stk. 2.

§ 13 vil indebære, at borgeren selv eller en pårørende med fuldmagt vil kunne få et samlet overblik i aftaleoversigten over både borgerens aftaler i sundhedsvæsenet og udvalgte aftaler om forebyggende hjemmebesøg. Sundhedspersoner og andre personer, der deltager i borgerens samlede aktuelle behandling, får desuden mulighed for at se, hvornår borgeren har aftaler med henblik på at kunne planlægge aftaler hensigtsmæssigt og undgå dobbeltbookinger.

Borgeren kan frabede sig, at oplysningerne om aftaler efter serviceloven, kan indhentes i aftaleoversigten i den fælles digitale infrastruktur. Borgerens mulighed for at frabede sig indhentning af oplysninger vil svare til den adgang, som borgeren har for at frabede sig indhentning af oplysninger i den fælles digitale infrastruktur om aftaler inden for sundhedsvæsenet. Muligheden for at frabede sig indhentning af oplysninger vil således kunne ske ved, at borgeren enten selv kan gå ind via sundhed.dk og spærre for adgangen til oplysninger, eller borgeren kan anmode Sundhedsdatastyrelsen om at spærre for adgang, således at oplysningen ikke kan tilgås af sundhedspersonen.

§ 13 etablerer en specifik hjemmel inden for rammerne af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven til at regulere udvekslingen af oplysninger i de situationer, der er omfattet af retssikkerhedslovens § 13. Oplysninger, der er omfattede af § 13, vil kunne videregives uden samtykke fra den registrerede.

Der vil efter § 13 kunne videregives oplysninger til Sundhedsdatastyrelsen med henblik på behandling, herunder opbevaring, i den fælles digitale infrastruktur om hvilket tidsrum, hvilken type støtte efter serviceloven der er tale om, f.eks. om der er tale om hjemmehjælp i form af personlig pleje eller praktisk hjælp, og hvor aftalen finder sted. Kommunalbestyrelsen vil således ikke kunne videregive eksempelvis oplysninger om begrundelsen for, at en borger modtager personlig pleje eller praktisk hjælp.

Videregivelsen af oplysningerne fra kommunalbestyrelsen er desuden underlagt en formålsbegrænsning, idet oplysningerne alene må videregives med det formål at planlægge aftaler. Sundhedsdatastyrelsens behandling af de oplysninger, der videregives fra kommunalbestyrelsen om de nævnte omsorgsaftaler om forebyggende hjemmebesøg, hjemmehjælp m.v., vil herudover være underlagt en formålsbegrænsning, idet Sundhedsdatastyrelsen alene må behandle de omhandlede oplysninger til de formål, som

er nævnt i sundhedslovens § 193 b, stk. 2, dvs. at oplysningerne kun må behandles, hvis det er nødvendigt med henblik på forebyggende sygdomsbekæmpelse, medicinsk diagnose, sygepleje, patientbehandling eller forvaltning af læge- og sundhedstjenester, og behandlingen af oplysningerne foretages af en person inden for sundhedssektoren, der efter lovgivningen er undergivet tavshedspligt. Det er en formålsbegrænsning, som allerede gælder for de oplysninger, som Sundhedsdatastyrelsen behandler om aftaler inden for sundhedsvæsenet.

Alene personer omfattet af sundhedslovens § 42 a vil kunne indhente oplysninger om de aftaler, der omfattes af § 13. Det betyder, at det kun vil være sundhedspersoner³³ og andre personer, der deltager i den samlede aktuelle behandling, der vil kunne indhente oplysningerne.

4.5. Samarbejde mellem kommuner og private – § 43

Forvaltningsloven og offentlighedsloven gælder som udgangspunkt kun for offentlige myndigheder og deres sagsbehandling. Da private, herunder virksomheder og organisationer, i vidt omfang udfører opgaver på det sociale og beskæftigelsesmæssige område, fastslår retssikkerhedslovens § 43, stk. 1, at private opgaveudførere³⁴ er omfattet af reglerne i forvaltningsloven og offentlighedsloven i forhold til den opgave, der udføres.

§ 43: Når en myndighed overlader opgaver efter lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, dagtilbudsloven, lov om sygedagpenge og lov om social service til andre end offentlige myndigheder, er disse omfattet af reglerne i forvaltningsloven og lov om offentlighed i forvaltningen bortset fra bestemmelserne i §§ 11-12 og 15-17 i forhold til den opgave, der udføres. Dette gælder også for privatinstitutioner, jf. § 19, stk. 5, og § 51, stk. 4, i dagtilbudsloven og for friplejeboliger.

Stk. 2. Ved opgavevaretagelsen, jf. stk. 1, er videregivelse og indhentelse af oplysninger vedrørende enkeltpersoner omfattet af forvaltningslovens §§ 27, 29, 31 og 32. Dette gælder også for selvejende institutioner, der efter aftale udfører en opgave for en kommunalbestyrelse eller et regionsråd.

At de private ordninger også skal betragtes som en del af den kommunale forvaltning, når de udfører opgaver for det offentlige, betyder, at borgerne sikres ensartede muligheder for, at der er fuld fortrolighed med hensyn til oplysningerne om dem selv. Tilsvarende er borgerne sikret, at nødvendige oplysninger af ren privat karakter og andre fortrolige oplysninger kan videregives eller indhentes fra den kommunale forvaltning. Udgangspunktet er fortsat, at der i videst muligt omfang skal indhentes samtykke, inden oplysningerne videregives eller indhentes.

Dette følger af § 43, stk. 2, hvori det fastslås, at private i forbindelse med opgavevaretagelse for det offentlige er omfattet af kravene i forvaltningslovens §§ 27, 29, 31 og 32 vedrørende videregivelse og indhentelse af oplysninger om enkeltpersoner.

Private opgaveudførere skal endvidere overholde databeskyttelseslovgivningen, hvis behandlingen falder inden for disse reglers anvendelsesområde.

Hvis der skal indhentes oplysninger om rent private forhold fra andre dele af forvaltningen eller andre forvaltningsmyndigheder om en borger, er indhentelsen reguleret af forvaltningslovens § 29 i ansøgningssager. Det er selve opgavens udførelse, dvs. den

³³ Begrebet sundhedspersoner efter sundhedsloven omfatter f.eks. læger, tandlæger, sygeplejersker, jordemødre, fysioterapeuter, ergoterapeuter, kliniske tandteknikere, fodterapeuter, kiropaktorer, psykologer, optikere, kliniske diætister og tandplejere eller personer, der handler på disses ansvar, som f.eks. plejere og sygehjælpere m.fl. Personer, der ikke er undergivet en autorisationsordning, kan kun optræde som sundhedsperson efter delegation fra f.eks. en læge eller sygeplejerske. Andre personalegrupper, f.eks. apotekere og apoteksassistenter, omfattes ikke af definitionen, selvom de i anden sammenhæng anses som sundhedspersoner.

³⁴ Læs mere om private leverandører i afsnit 9.

sociale opgave, som den private varetager efter aftalen, der er omfattet af bestemmelsen. De ansatte og deres ansættelsesforhold berøres ikke af § 43, stk. 2. Selve beslutningskompetencen i forhold til opgaven flyttes heller ikke. Den ligger fortsat hos myndigheden.

§ 43, stk. 1 og 2 gælder for forholdet mellem opgaveudføreren og borgeren og for forholdet mellem opgaveudføreren og kommunen i forhold til den opgave, der bliver udført. Hvis en privat ikke udelukkende udfører opgaver for en kommune, er det kun i forhold til den offentlige opgave, at forvaltningslovens og offentlighedslovens regler om tavshedspligt, notatpligt, aktindsigt med videre gælder.

Reglerne om tavshedspligt bevirker, at den private opgaveudfører ikke kan anvende oplysninger om personer, som er modtaget til brug for udførelsen af den offentlige opgave, til andre formål. Hvis den private opgaveudfører behandler personoplysninger i forbindelse med opgaveudførelsen for en offentlig myndighed, kan den private opgaveudfører ikke senere anvende oplysningerne til formål, der vil være uforenelige med det formål, som indsamlingen af oplysningerne oprindeligt blev indsamlet til. Det følger af databeskyttelsesforordningens artikel 5. Den private opgaveudfører skal ved senere databehandling af oplysningerne have hjemmel til databehandlingen, jf. databeskyttelsesforordningens artikler 6-10.

5. Serviceloven

Lov om social service ("serviceloven") indeholder ikke selvstændige bestemmelser, der vedrører spørgsmålet om udveksling af personoplysninger inden for det specialiserede voksensocialområde. Mange af bestemmelserne i serviceloven er dog bevillingshjemler, hvorved behandlingsbetingelserne i retssikkerhedsloven, herunder særligt §§ 11 a og 11 c, finder anvendelse på sager om hjælp på det sociale område. Serviceloven har derfor indirekte betydning for udveksling af personoplysninger inden for det specialiserede voksensocialområde, og langt de fleste ydelser, der tildeles, bundes i servicelovens bestemmelser, herunder særligt § 85.

5.1. Tidlig forebyggende indsats – §§ 82 a-82 d

Servicelovens kapitel 15 a, §§ 82 a-82 d, indeholder bestemmelser om ydelser i form af tidlig, forebyggende indsats.

Tilbud om gruppebaseret hjælp og støtte

§ 82 a: Til personer, der har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller sociale problemer, og personer, der er i risiko for at udvikle funktionsnedsættelse eller sociale problemer, kan kommunalbestyrelsen iværksætte eller give tilskud til tilbud om gruppebaseret hjælp, omsorg eller støtte samt gruppebaseret optræning og hjælp til udvikling af færdigheder. Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsen vurderer, at deltagelse i sådanne tilbud vil kunne forbedre modtagerens aktuelle funktionsniveau eller forebygge, at funktionsnedsættelsen eller de sociale problemer forværres.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Tilbud om individuel tidsbegrænset socialpædagogisk hjælp og støtte

§ 82 b: Til personer, der har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller sociale problemer, og personer, der er i risiko for at udvikle funktionsnedsættelse eller sociale problemer, kan kommunalbestyrelsen iværksætte eller give tilskud til tilbud om tidsbegrænset individuel hjælp, omsorg eller støtte samt tidsbegrænset individuel optræning og hjælp til udvikling af færdigheder. Tilbuddet kan gives i op til 6 måneder. Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsen vurderer, at tilbuddet vil kunne forbedre modtagerens aktuelle funktionsniveau eller forebygge, at funktionsnedsættelsen eller de sociale problemer forværres.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Sociale akuttilbud

§ 82 c: Kommunalbestyrelsen kan oprette og drive sociale akuttilbud. Oprettelse og drift kan ske i samarbejde med andre kommuner, regioner og private leverandører.

Stk. 2. Formålet med et socialt akuttilbud er at tilbyde personer med psykiske lidelser akut støtte, omsorg og rådgivning.

Hjælp og støtte etableret i samarbejde med frivillige

§ 82 d: Til personer, der har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller sociale problemer, og personer, der er i risiko for at udvikle funktionsnedsættelse eller sociale problemer, kan kommunalbestyrelsen tilbyde støtte efter §§ 82 a og 82 b etableret i samarbejde med frivillige sociale organisationer og foreninger. Det er en forudsætning, at kommunalbestyrelsen vurderer, at deltagelse i sådanne tilbud vil kunne forbedre det aktuelle funktionsniveau eller forebygge, at funktionsnedsættelsen eller de sociale problemer forværres.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Servicelovens §§ 82 a-82 d supplerer servicelovens § 79 om generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte, servicelovens § 85 om hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til borgere, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, og servicelovens § 104 om aktivitets- og samværstilbud til borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer.

Indsatserne efter §§ 82 a-82 d kan gives til alle borgere med nedsat funktionsevne eller sociale problemer, men tager særligt sigte på borgere med lette funktionsnedsættelser eller lettere sociale problemer og borgere med risiko for at udvikle funktionsnedsættelse eller sociale problemer. Dette skal også sammenholdes med, at selvom servicelovens § 79 om

generelle tilbud ikke er afgrænset til bestemte målgrupper, så finder bestemmelsen i kraft af sin historik og udviklingen på området primært anvendelse i forhold til ældre borgere over folkepensionsalderen. Målgruppen for tilbuddene efter §§ 82 a-82 d er således borgere, hvor deres behov for hjælp, omsorg eller støtte er af mere midlertidig karakter end den hjælp, omsorg eller støtte, som ydes efter servicelovens § 85.

Den kommunale forpligtelse til at yde støtte efter loven gælder over for denne persongruppe, uanset om den enkelte selv efterspørger hjælpen.

Juridisk set er det svært at placere §§ 82 a-82 d i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt der er tale om ansøgningssager, afgørelsessager eller faktisk forvaltningsvirksomhed. Idet bestemmelserne er "kan-bestemmelser", dvs. kommunalbestyrelsen *kan* iværksætte, give tilskud eller tilbyde støtte uden at være anmodet om det fra en borger, er det formentlig mest korrekt at karakterisere ydelser efter servicelovens §§ 82 a-82 d som faktisk forvaltningsvirksomhed, herunder også på baggrund af, at afgørelser efter servicelovens §§ 82 a-82 d ikke kan påklages til anden administrativ instans.

Den manglende klageadgang efter §§ 82 a-82 d har sammenhæng med, at der er tale om tilbud, som det er frivilligt for kommunalbestyrelsen at oprette, således at borgerne kan gøre brug af dem inden for rammerne af de af kommunalbestyrelsen fastsatte retningslinjer. Hvis borgeren specifikt har søgt om en ydelse, der ikke er en ydelse i form af tidlig, forebyggende indsats, og får afslag med henvisning til, at borgeren i stedet kan benytte et gruppebaseret tilbud efter eksempelvis § 82 a, eller en af de øvrige ydelser i servicelovens kapitel 15 a, kan borgeren klage over afslaget. I tilfælde, hvor en borgers ansøgning ikke er konkretiseret til en bestemt type hjælp, må den ud fra det oplyste om hjælpebehovet vurderes som en ansøgning om hjælp efter en bestemmelse i serviceloven, hvor der er klageadgang, f.eks. § 85. Se mere nedenfor i afsnit 5.2 om dette.

Kommunalbestyrelsen skal dog – selvom der er tale om faktisk forvaltningsvirksomhed – fortsat sikre sig, at den er i besiddelse af det oplysningsgrundlag, som er nødvendigt for at handle forsvarligt og korrekt. Her gælder for så vidt noget tilsvarende som i afgørelsessager ud fra princippet om saglig forvaltning.

Behandling, herunder udveksling og deling, af personoplysninger i forbindelse med sager omfattet af servicelovens §§ 82 a-82 d er reguleret af databeskyttelseslovgivningen.

5.2. Socialpædagogisk bistand – § 85

Efter servicelovens § 85 skal kommunen tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt genoptræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

§ 85: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

§ 85-sager om socialpædagogisk bistand betragtes juridisk set som ansøgningssager – også selvom borgeren ikke indgiver en formel ansøgning. Det er tilstrækkeligt, at borgeren opfordres eller tilskyndes af kommunen til at bede om en bestemt ydelse. Når man indhenter oplysninger om borgeren inden for kommunen, skal man derfor være opmærksom på forvaltningslovens § 29. Efter denne bestemmelse kræves det, at borgerens samtykke indhentes, hvis der indhentes fortrolige oplysninger fra "andre dele af forvaltningen" – dvs. uden for eller i en anden del af den forvaltning, hvor § 85-sagerne er placeret (typisk i

socialforvaltningen). Dette gælder, selvom de fleste forvaltninger og institutioner i en kommune er en del af den samme kommunale enhedsforvaltning. Indhentning af oplysninger fra egen del af forvaltningen vil kunne ske uden borgerens samtykke, jf. også afsnit 2.3.1.

Behandling, herunder udveksling og deling, af personoplysninger i forbindelse med sager omfattet af servicelovens § 85 er reguleret af databeskyttelseslovgivningen, forvaltningsloven og retssikkerhedsloven.

I sager om hjælp på det sociale område, herunder servicelovens § 85, finder behandlingsbetingelserne i retssikkerhedslovens §§ 11 a og 11 c anvendelse³⁵.

§§ 11 a og 11 c gælder for indhentning af oplysninger fra andre selvstændige forvaltningsmyndigheder og ikke indhentning af oplysninger inden for samme forvaltningsmyndighed. Vurderingen af, om oplysninger må indhentes fra andre dele af samme forvaltningsmyndighed, skal derfor ske efter databeskyttelseslovgivningen, herunder behandlingsbetingelserne i databeskyttelseslovgivningen, der regulerer deling af personoplysninger mellem forskellige selvstændige forvaltningsmyndigheder vedrørende andre personer end den, der søger om eller får hjælp, og forvaltningslovens § 29.

I sager om tildeling af socialpædagogisk bistand kan der ikke indhentes oplysninger om ansøgeren fra andre selvstændige forvaltningsmyndigheder uden ansøgerens samtykke, og som helt overvejende hovedregel heller ikke fortrolige oplysninger om ansøgeren fra andre dele af samme forvaltning uden dennes samtykke. Derimod vil det eksempelvis være muligt at dele oplysninger uden samtykke om andre end ansøgeren og ikke-fortrolige oplysninger om ansøgeren inden for samme forvaltning for eksempel samme kommunale enhedsforvaltning.

Selvom oplysninger deles på baggrund af et samtykke, skal der stadig foretages en vurdering af, om der er et aktuelt behov for at dele oplysningerne, og hvilke oplysninger det er relevant at dele, og om disse oplysninger er tilstrækkelige, ligesom der i videst muligt omfang skal ske en præcisering af, hvilke oplysninger der ønskes indhentet, med henblik på, at delingen ikke kommer til at omfatte mere, end hvad der er krævet for at opfylde det aktuelle behov.

For sociale myndigheder, der indhenter oplysninger om den, der søger om eller får hjælp, skal det tillige vurderes, om oplysningerne er nødvendige for at behandle sagen.

Myndigheden skal i hver sag foretage en konkret vurdering af, hvilke oplysninger den har brug for. Myndigheden kan f.eks. ikke forlange at få alle oplysninger fra borgerens læge om allerede helbredte sygdomme, hvis oplysningerne ikke har betydning for sagen. Myndighederne skal således ved enhver indhentning af oplysninger iagttage et proportionalitetsprincip, jf. databeskyttelsesforordningens artikel 6, jf. artikel 5, hvorefter de oplysninger, der indhentes, skal være tilstrækkelige, relevante og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til de formål, hvortil de behandles (dataminimeringsprincippet). Forvaltningslovens § 32 pålægger endvidere også den, der virker inden for den offentlige forvaltning, ikke at skaffe sig fortrolige oplysninger, som ikke er af betydning for den pågældendes opgaver.

5.2.1. Samtykket

³⁵ Se også afsnit 4.1.1.

Myndigheden kan kun indhente oplysningerne efter § 11 a med forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, medmindre der er tale om en sag, hvor retssikkerhedsloven specifikt giver mulighed for at fravige kravet om samtykke.

Samtykket efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1 skal være tilstrækkeligt præcist til, at borgeren ved, hvilke typer oplysninger der vil blive indhentet, hvem de vil blive indhentet fra, og hvilken sag oplysningerne skal bruges til at behandle. Der kan ikke indhentes et generelt samtykke.

I de tilfælde, hvor oplysningerne ville kunne indhentes efter databeskyttelseslovgivningen uden samtykke, men hvor et krav om samtykke følger af retssikkerhedslovens § 11 a, gælder retssikkerhedslovens regler med hensyn til samtykket. Det vil som udgangspunkt være tilfældet, når en myndighed skal indhente oplysninger, der er nødvendige for at behandle en sag om hjælp efter den sociale lovgivning fra andre myndigheder, om den, der ansøger om eller modtager hjælp.

I situationer, hvor et samtykke anvendes som behandlingsgrundlag efter databeskyttelseslovgivningen, gælder databeskyttelseslovgivningens krav til samtykke³⁶.

Der er ikke krav om, at samtykket skal være skriftligt, men oplysninger om sagens faktiske omstændigheder, man har fået mundtligt eller er blevet bekendt med på anden måde, skal noteres, ligesom der også skal gøres notat om, at samtykket er givet mundtligt. Det gælder i sager, hvor der vil blive truffet afgørelse, hvor oplysningerne er af betydning for sagens afgørelse, og hvor de ikke allerede fremgår af sagens dokumenter. Det bør endvidere fremgå, hvem der har skrevet oplysningerne ned. I alle personsager skal der således foreligge en fyldestgørende journalisering og dokumentation for ydelsernes fastsættelse og den foretagne sagsbehandling, dvs. den almindelige notatpligt.

5.3. Beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud – §§ 103 og 104

§§ 103 og 104 vedrører overordnet set kravene om, at kommunen skal tilbyde beskyttet beskæftigelse henholdsvis aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

§ 103: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde beskyttet beskæftigelse til personer under folkepensionsalderen, jf. § 1 a i lov om social pension, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer ikke kan opnå eller fastholde beskæftigelse på normale vilkår på arbejdsmarkedet, og som ikke kan benytte tilbud efter anden lovgivning.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde særligt tilrettelagte beskæftigelsesforløb til personer med særlige sociale problemer.

§ 104: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer til opretholdelse eller forbedring af personlige færdigheder eller af livsvilkårene.

§ 85 fastslår, at kommunalbestyrelsen blandt andet skal tilbyde støtte og optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor pga. betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Et aktivitetstilbud efter § 103 eller § 104 må derfor anses som en særlig støtte/optræning i forhold til vedligeholdelsen af et vist beskæftigelses- og aktivitets-/samværsniveau. Hvis borgeren benytter et § 103 eller § 104 tilbud, så modtager borgeren også ydelser efter kapitel 16 i serviceloven, herunder efter §

³⁶ Det vil sige en frivillig, specifik, informeret og utvetydig viljestilkendegivelse. Se nærmere om samtykket i blandt andet afsnit 2.5.1.

85. Det betyder, at personoplysninger, der behandles i forbindelse med tilbud efter servicelovens §§ 103 og 104 er omfattet af behandlingsbetingelserne i retssikkerhedslovens §§ 11 a og 11 c³⁷ og i det omfang, at §§ 11 a og 11 c ikke regulerer udvekslingen af personoplysningerne – eksempelvis fordi der er tale om oplysninger fra andre dele af forvaltningsmyndigheden – behandlingsbetingelserne i databeskyttelseslovgivningen og forvaltningsloven.

5.4. Midlertidigt ophold og længerevarende ophold i boformer – §§ 107 og 108

Servicelovens §§ 107 og 108 beskriver, at kommunalbestyrelsen kan tilbyde midlertidigt eller længerevarende ophold i boformer til personer, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det.

§ 107: Kommunalbestyrelsen kan tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold til

- 1) personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller for pleje, eller som i en periode har behov for særlig behandlingsmæssig støtte, og*
- 2) til personer med nedsat psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, der har behov for pleje eller behandling, og som på grund af disse vanskeligheder ikke kan klare sig uden støtte.*

§ 108: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.

Stk. 2. Personer, som modtager tilbud efter stk. 1, og som ønsker at flytte til en anden kommune, har ret til et tilsvarende tilbud i en anden kommune. Det er en forudsætning, at den pågældende opfylder betingelserne for at blive optaget i både fraflytningskommunen og tilflytningskommunen.

Stk. 3. Retten til frit valg efter stk. 2 omfatter ret til, at ens ægtefælle, samlever eller registrerede partner fortsat kan indgå i husstanden. Hvis en person ønsker, at en ægtefælle, samlever eller registreret partner fortsat skal indgå i husstanden, skal det tilbud, der gives efter stk. 1, være egnet til to personer. Hvis den pågældende person med handicap eller sindslidelse, jf. stk. 2, dør, har den efterlevende person ret til at blive boende.

Stk. 4. Har en borger ophold i et tilbud efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen gøre en afgørelse om visitation til en særlig plads på psykiatrisk afdeling, jf. § 42 b, stk. 1, i lov om anvendelse af tvang i psykiatrien, betinget af, at borgeren samtykker i opsigelse af borgerens bolig i tilbuddet efter stk. 1.

Stk. 5. Social- og indenrigsministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om betingelserne for at få tilbud om boform efter stk. 2, og i hvilket omfang bestemmelsen i stk. 2 skal finde anvendelse for personer, der optages i et bestemt botilbud uden samtykke efter § 129 a.

Stk. 6. Social- og indenrigsministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om pligt for en region eller en eller flere kommuner til at modtage personer med bopæl på Færøerne og personer med bopæl i Grønland i boformer, der er omfattet af stk. 1.

Stk. 7. Social- og indenrigsministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om særlige sikkerhedsforanstaltninger i boformer, der er omfattet af stk. 1, og om pligt for en region eller en eller flere kommuner til at modtage personer i de boformer, der er omfattet af stk. 1, når disse personer

- 1) efter retskendelse skal underkastes mentalundersøgelse,*
- 2) i henhold til dom eller kendelse skal anbringes i en boform for personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller undergives tilsyn, herunder med mulighed for administrativ anbringelse, eller*
- 3) som vilkår for tiltalefrafald eller prøveløsladelse skal anbringes i en boform for personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne eller undergives tilsyn, herunder med mulighed for administrativ anbringelse.*

Servicelovens § 81, der beskriver formålet med de grundlæggende ydelser, som skal stilles til rådighed efter eksempelvis servicelovens §§ 83 og 85, nævner udtrykkeligt, at formålet med den særlige indsats, som kommunen skal tilbyde voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer, blandt andet er at yde en helhedsorienteret

³⁷ Se gennemgangen i afsnit 4.1 og 5.2.

indsats med servicetilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter serviceloven.

§ 81: Formålet med at yde støtte efter denne lov til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer er at sikre, at den enkelte får en sammenhængende og helhedsorienteret indsats, der modsvarer den enkeltes behov. Støtten skal ydes med det formål at styrke den enkeltes egne muligheder og eget ansvar for at udvikle sig og udnytte egne potentialer, i det omfang det er muligt for den enkelte. Desuden er formålet at medvirke til at sikre, at den enkelte kan fastholde sit aktuelle funktionsniveau, og at yde kompensation, omsorg og pleje. Indsatserne til voksne skal således

- 1) forebygge, at den enkeltes problemer forværres,*
- 2) understøtte den enkeltes muligheder for at fastholde egne ressourcer eller fremme øget selvstændighed samt forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion,*
- 3) forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje,*
- 4) fremme inklusion i samfundet, herunder medvirke til at øge den enkeltes mulighed for deltagelse i uddannelse, beskæftigelse og sociale relationer, og*
- 5) sikre en helhedsorienteret støtte med tilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger m.v. eller i botilbud efter denne lov.*

Det fremgår endvidere af § 84, stk. 2, at kommunen kan tilbyde midlertidigt ophold til personer, der i en periode har et særligt behov for omsorg og pleje. Botilbud efter § 107 må anses som et sådant midlertidigt ophold³⁸. Det samme gør sig gældende for § 108, selvom der dog ikke er tale om midlertidigt ophold. Botilbud efter §§ 107 og 108 må således anses som hørende under retssikkerhedslovens anvendelsesområde, hvilket betyder, at personoplysninger, der behandles i forbindelse med tilbud efter servicelovens §§ 107 og 108 er omfattet af behandlingsbetingelserne i retssikkerhedslovens §§ 11 a og 11 c, og i det omfang, at §§ 11 a og 11 c ikke regulerer udvekslingen af personoplysningerne – eksempelvis fordi der er tale om oplysninger fra andre dele af forvaltningsmyndigheden – behandlingsbetingelserne i databeskyttelseslovgivningen og forvaltningsloven.

§ 84: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde afløsning eller aflastning til ægtefælle, forældre eller andre nære pårørende, der passer en person med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Stk. 2. Kommunen kan tilbyde midlertidigt ophold til personer, der i en periode har et særligt behov for omsorg og pleje.

5.5. Tilvejebringelse af almene ældreboliger til ældre og personer med handicap – almenboliglovens § 105

Almenboligloven er en selvstændig lov, der er i forhold til det specialiserede voksensocialområde og har en relevant betydning, idet almenboliglovens § 105 fastslår, at kommunen skal drage omsorg for, at der i nødvendigt omfang tilvejebringes almene ældreboliger, der kan udlejes til ældre og personer med handicap, som har særligt behov for sådanne boliger.

§ 105: Kommunalbestyrelsen drager omsorg for, at der i nødvendigt omfang tilvejebringes almene ældreboliger, der kan udlejes til ældre og personer med handicap, som har særligt behov for sådanne boliger.

Stk. 2. Regionerne eller kommunerne kan overlade til selvejende institutioner og almene boligorganisationer at være byg- og driftsherre af almene ældreboliger, der tilvejebringes med særligt henblik på at betjene personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Stk. 3. Boligerne kan tilvejebringes som almene ældreboliger efter denne lov eller som kommunalt finansierede boliger.

Målgruppen for botilbud efter almenboliglovens § 105 er personer med betydelig og varig nedsat funktionsevne. En bolig efter almenboligloven er en bolig af mere permanent karakter. Der er tale om et lejeforhold, som er omfattet af lejeloven, hvilket indebærer, at borgeren alene kan opsiges, hvis der er grundlag for en opsigelse efter den almene

³⁸ Bemærk, at ikke alle §§ 107 og 108 tilbud relaterer sig til en § 84-situation.

lejelovgivning. Kommunen kan således ikke bringe et sådant lejeforhold til ophør. For at en borger kan visiteres til en ældre-/handicapbolig i et alment boligbyggeri, skal kommunen have vurderet, at borgeren kan klare sig i boligen med den service og pleje, som kommunalbestyrelsen beslutter skal tilbydes den enkelte borger. En borger med nedsat funktionsevne i så betydelig grad, at det ikke kan forenes med et botilbud omfattet af lejelovens regler, kan ikke anvises et botilbud efter almenboliglovens § 105, idet almenboliglovens § 105 forudsætter, at borgeren i øvrigt – uagtet sin betydelige og varigt nedsatte funktionsevne – er i stand til at varetage sine almindelige forpligtelser som lejer i en lejebolig.

Et stort antal botilbud efter servicelovens § 107 og § 108 er i løbet af de seneste år blevet omlagt til at blive driftet efter § 105 i almennyttigboligloven. I tilfælde af en omlægning af botilbud til drift efter § 105 skal man være opmærksom på, at der skal ske en revisitation til § 105 med en individuel vurdering af omfanget af den pågældende borgers behov. En borger kan ikke være i målgruppen til både tilbud efter servicelovens § 107 og § 108 og almennyttigboliglovens § 105. Hvis boligerne er etableret efter almenboligloven, kan de således ikke samtidig være botilbud efter servicelovens § 107 og § 108.

Almenboliglovens § 105 er det juridiske grundlag for tildelingen af selve boligen, men ofte vil anvisningen af et botilbud efter § 105 foregå i kombination med servicelovens regler, herunder servicelovens § 85, der fastslår, at kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt optræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Tilbud efter almenboliglovens § 105 gives typisk til borgere, som ved hjælp af et individuelt udviklingsforløb eller en særlig behandlingsmæssig støtte vil blive i stand til at klare en tilværelse i et mindre indgribende tilbud, og som har behov for længerevarende og omfattende hjælp til almindelige daglige funktioner eller pleje, omsorg og behandling.

Anvisningen af en borger til en ældre-/plejebolig sker efter en forudgående visitation. Ved visitationen træffer kommunalbestyrelsen beslutning om, at borgeren har behov for en ældre-/plejebolig. Visitationen skal ske på baggrund af en konkret individuel vurdering af borgerens boligmæssige, sociale, økonomiske og psykiske og fysiske situation.

Personoplysninger, der behandles og udveksles i forbindelse med et botilbud efter almenboliglovens § 105, er således som udgangspunkt – idet der er tale om ansøgningssager, som rejses af borgeren eller på vegne af borgeren – reguleret af behandlingsbetingelserne i retssikkerhedslovens §§ 11 a og 11 c³⁹ og i det omfang, at §§ 11 a og 11 c ikke regulerer udvekslingen af personoplysningerne – eksempelvis fordi der er tale om oplysninger fra andre dele af forvaltningsmyndigheden – behandlingsbetingelserne i databeskyttelseslovgivningen og forvaltningsloven.

³⁹ Se gennemgangen i afsnit 4.1 og 5.2.

6. Særregulering

Der findes en række forskellige regelsæt, som har direkte eller indirekte indvirkning på udvekslingen af personoplysninger inden for det specialiserede voksensocialområde.

6.1. Sundhedsloven

6.1.1. Sundhedslovens anvendelsesområde

Sundhedsloven fastsætter overordnet set kravene til sundhedsvæsenet med henblik på at sikre respekt for det enkelte menneske, dets integritet og selvbestemmelse og regulerer bl.a. videregivelse, deling og indhentning af personoplysninger fra behandlingssammenhænge.

Der gælder forskellige regler for den sociale omsorgsudøvelse og den sundhedsfaglige pleje og behandling. Den pleje, der finder sted på eksempelvis et bosted med hjemmel i serviceloven og den øvrige sociale lovgivning, er ikke omfattet af sundhedslovens bestemmelser.

Sundhedsloven finder kun anvendelse vedrørende sundhedsfaglig pleje og behandling. Det kan for eksempel være i forbindelse med medicingivning, insulinbehandling, øjendrypning, tandbehandling, sårbehandling, blodprøvetagning og vaccinationer.

Pleje og omsorg, som ydes med hjemmel i serviceloven, er således *ikke* omfattet af sundhedslovens regler.

Informeret samtykke

De spørgsmål, der kan opstå i forhold til sundhedsmæssig behandling af patienter, herunder voksne med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne inden for det specialiserede voksensocialområde, drejer sig især om information og samtykke til behandling og pleje af patienten.

Enhver form for behandling kræver et informeret samtykke⁴⁰ fra patienten på grundlag af fyldestgørende information om sygdommen og behandlingsmulighederne, men et samtykke til behandling og pleje er kun gyldigt, hvis patienten er i stand til at forstå den information, der bliver givet og i stand til at træffe en beslutning på det grundlag.

Sundhedsloven fastslår i § 15, at pleje og behandling af en patient (borger) normalt ikke kan påbegyndes eller fortsættes, uden borgeren har givet et informeret samtykke. Der er tale om et grundlæggende princip om ret til selvbestemmelse.

§ 15: Ingen behandling må indledes eller fortsættes uden patientens informerede samtykke, medmindre andet følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov eller af § § 17-19.

Stk. 2. Patienten kan på ethvert tidspunkt tilbagekalde sit samtykke efter stk. 1.

Stk. 3. Ved informeret samtykke forstås i denne lov et samtykke, der er givet på grundlag af fyldestgørende information fra sundhedspersonens side, jf. § 16.

Stk. 4. Et informeret samtykke efter afsnit III kan være skriftligt, mundtligt eller efter omstændighederne stiltiende.

Stk. 5. Sundheds- og ældreministeren fastsætter nærmere regler om samtykkets form og indhold.

⁴⁰ Bemærk, at alle samtykker, herunder samtykker efter databeskyttelseslovgivningen, skal være informerede samtykker, dvs. den samtykkende skal være fuldt ud bevidst om, hvad der gives samtykke til. I relation til det informerede samtykke efter sundhedslovgivningen, fastslår sundhedslovens § 15, stk. 3, at der ved informeret samtykke efter sundhedsloven forstås et samtykke, der er givet på grundlag af fyldestgørende information fra en sundhedsperson.

En sundhedsperson er som udgangspunkt forpligtet til at følge en voksen habil borgers ønsker i forbindelse med beslutningen, om en tilbudt behandling skal iværksættes eller ej, eller om en allerede iværksat behandling skal ophøre. Det gælder både, når borgerens sygdom er relativ harmløs og i den situation, hvor behandling er livsnødvendig. Se nærmere om det informerede samtykke i blandt andet afsnit 2.5.1. og afsnit 2.5.2.

Stedfortrædende samtykke

For borgere, der varigt mangler evnen til at give informeret samtykke (varigt inhabil), dvs. at evnen til at handle fornuftsmæssigt er varigt fraværende, kan der, jf. sundhedslovens § 18, gives et såkaldt stedfortrædende samtykke.

§ 18: For en patient, der varigt mangler evnen til at give informeret samtykke, kan de nærmeste pårørende give informeret samtykke til behandling og generelt informeret samtykke til mindre behandlinger. I de tilfælde, hvor patienten er under værgemål, der omfatter personlige forhold, herunder helbredsforhold, jf. værgemålslovens § 5, kan informeret samtykke efter 1. pkt. gives af værger. I de tilfælde, hvor en patient har afgivet en fremtidsfuldmagt, der omfatter personlige forhold, herunder helbredsforhold, kan informeret samtykke efter 1. pkt. gives af fremtidsfuldmægtigen, i det omfang fremtidsfuldmagten bemyndiger fremtidsfuldmægtigen dertil.

Stk. 2. Har en patient, der varigt mangler evnen til at give informeret samtykke, ingen nærmeste pårørende, værger eller fremtidsfuldmægtig, der kan repræsentere patienten i personlige forhold, herunder helbredsforhold, kan sundhedspersonen gennemføre en påtænkt behandling, hvis en anden sundhedsperson, der har faglig indsigt på området, og som ikke tidligere har deltaget i eller skal deltage i behandlingen af den pågældende patient, giver sin tilslutning hertil.

Stk. 3. I de tilfælde, der er omfattet af stk. 2, kan sundhedspersonen dog uden inddragelse af en anden sundhedsperson gennemføre en påtænkt behandling, hvis behandlingen er af mindre indgribende karakter med hensyn til omfang og varighed.

Stk. 4. Skønner sundhedspersonen, at de nærmeste pårørende, værger eller fremtidsfuldmægtigen, jf. stk. 1, forvalter samtykket på en måde, der åbenbart vil skade patienten eller behandlingsresultatet, kan sundhedspersonen gennemføre behandlingen, såfremt Styrelsen for Patientsikkerhed giver sin tilslutning hertil.

Stk. 5. Sundhedsministeren fastsætter nærmere regler om generelt informeret samtykke til mindre behandlinger, herunder om såvel samtykkets som informationens form og indhold.

Et stedfortrædende samtykke gælder *kun* inden for sundhedslovens område.

Borgere, der er varigt inhabile, er først og fremmest voksne personer med nedsat psykisk funktionsevne, hvad enten denne tilstand er opstået ved fødslen eller senere, som tilfældet er for eksempelvis en erhvervet hjerneskade. Endvidere vil kronisk sindslidende og sindslidende med langvarige sygdomsforløb ofte kunne anses for varigt inhabile. Det afgørende er, om borgeren kan forholde sig fornuftsmæssigt til behandlingsforslag. Den omstændighed, at borgeren er beboer på et botilbud eller lignende, indebærer ikke i sig selv en begrænsning i selvbestemmelsesretten.

Selv om en borger må anses for at være varigt inhabil, kan borgeren, eksempelvis en person med en erhvervet hjerneskade eller en psykisk udviklingshæmmet, i perioder være så klar, at vedkommende er i stand til at tage stilling til behandling. En borger med hjerneskade kan måske også i den konkrete situation tage stilling til mindre indgribende former for behandling, men ikke til mere komplicerede former for behandling. Det er borgeren selv, der skal tage stilling, hvis den pågældende i den konkrete situation er i stand hertil – også hvis "stillingtagen" indebærer, at det ikke er i ord, men i handlinger, at den pågældende borger tager stilling.

Normalt gives det stedfortrædende samtykke af en af de nærmest pårørende, men i de tilfælde, hvor en borger er under værgemål, der omfatter personlige forhold, herunder helbredsforhold, jf. værgemålslovens § 5⁴¹, kan det stedfortrædende samtykke gives af værger. I de tilfælde hvor en beboer har afgivet en fremtidsfuldmagt, der omfatter personlige

⁴¹ Se afsnit 7.

forhold, herunder helbredsforhold, kan stedfortrædende samtykke gives af fremtidsfuldmægtigen, i det omfang fremtidsfuldmagten bemyndiger fremtidsfuldmægtigen til det⁴².

Ingen stedfortrædere til at samtykke

I sundhedsloven er der fastsat regler for de situationer, hvor en patient, der varigt mangler evnen til at give informeret samtykke, ikke har nogen nærmeste pårørende, værge eller fremtidsfuldmægtig, der kan repræsentere patienten i personlige forhold, herunder helbredsforhold.

I disse situationer kan sundhedspersonen gennemføre en påtænkt behandling, hvis en uafhængig sundhedsperson, som ikke tidligere har været involveret i behandlingen af patienten, giver sin tilslutning hertil. Hvis behandlingen er af mindre indgribende karakter med hensyn til omfang og varighed, kan sundhedspersonen dog i disse situationer, hvor der ikke er nogen nærmeste pårørende, værge eller fremtidsfuldmægtig, umiddelbart gennemføre behandlingen.

Skønner sundhedspersonen, at de nærmeste pårørende, værgen eller fremtidsfuldmægtigen forvalter samtykket på en måde, der åbenbart vil skade patienten eller behandlingsresultatet, kan sundhedspersonen gennemføre behandlingen, såfremt Styrelsen for Patientsikkerhed giver sin tilslutning hertil.

6.1.2. Notatpligt eller journalpligt?

Den sundhedsfaglige pleje og behandling af borgere, herunder pleje af voksne med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, foregår ofte i sammenhæng med den almindelige sociale pleje og omsorg, og opgaverne kan være svære at adskille. På et bosted vil plejepersonalet f.eks. skifte forbindelse og rense sår i forbindelse med almindelig personlig pleje, ligesom medicin eksempelvis udleveres sammen med maden.

Ved afgørelser efter serviceloven vil sagsbehandlingen i praksis ligge hos den centrale myndighed i kommunen og ikke hos medarbejderen, som udfører plejen og omsorgen hos den enkelte borger. Når kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse, skal den sikre sig, at de fornødne oplysninger til brug for at træffe afgørelse foreligger. Der gælder ikke særlige krav til, hvordan disse oplysninger dokumenteres, men efter offentlighedsloven gælder en notatpligt i forhold til oplysninger, man ikke allerede har som dokumenter på sagen, og som forventes at kunne have betydning for sagens afgørelse.

Efter serviceloven skal kommunen løbende sikre sig, at borgeren får den hjælp og støtte, som borgeren har behov for. Det betyder, at den enkelte medarbejder løbende skal påse, at hjælpen og støtten tilpasses udviklingen i borgerens funktionsevne og informere kommunen om ændringer i modtagernes behov for hjælp. Hvis borgerens behov for hjælp ændres, skal kommunen træffe en ny afgørelse om den hjælp, som borgeren har behov for efter serviceloven.

Behandling efter sundhedsloven, som udføres i kommunalt regi, sker derimod som udgangspunkt ikke på baggrund af en forvaltningsretlig afgørelse. Der gælder dog særlige regler om journalføringspligt ved behandling inden for sundhedsloven, som beskrives nedenfor, ligesom der kan opstå spørgsmål omkring notatpligt versus journalføringspligt i de situationer, hvor en sundhedsperson yder pleje og omsorg efter serviceloven.

⁴² Se afsnit 8.1.

Spørgsmålet om, hvorvidt der er notatpligt – dvs. en pligt, der følger af offentlighedsloven – eller journalpligt – dvs. en pligt, der følger af særlovgivning, herunder sundhedslovgivningen og journalføringsbekendtgørelsen – er relevant i de situationer, hvor der udveksles personoplysninger som en del af den almindelige sociale pleje og omsorg, men hvor der også sker en sundhedsfaglig pleje og behandling.

Nedenstående skema illustrerer kravene til notatpligt henholdsvis journaliseringspligt i relation til de forskellige lovgivningsområder:

	Notatpligt	Journalføringspligt
Faktisk forvaltningsvirksomhed	÷	÷
Forvaltningsloven	√	÷
Sundhedsloven	÷	√

6.1.2.1. Notatpligt

En myndighed har pligt til at gøre notat om visse oplysninger, vurderinger og sagsekspeditionsskridt.

Afgørelsessager

I afgørelsessager har en myndighed efter offentlighedslovens § 13 notatpligt, når den mundtligt eller på anden måde modtager oplysninger om sagens faktiske grundlag eller eksterne faglige vurderinger, der er af betydning for sagens afgørelse.

§ 13: I sager, hvor der vil blive truffet afgørelse af en myndighed m.v., skal den pågældende myndighed m.v., når den mundtligt eller på anden måde bliver bekendt med oplysninger om en sags faktiske grundlag eller eksterne faglige vurderinger, der er af betydning for sagens afgørelse, snarest muligt gøre notat om indholdet af oplysningerne eller vurderingerne. Det gælder dog ikke, hvis oplysningerne eller vurderingerne i øvrigt fremgår af sagens dokumenter.

Stk. 2. En myndighed m.v. skal i sager, hvor der vil blive truffet en afgørelse, endvidere snarest muligt tage notat om væsentlige sagsekspeditionsskridt, der ikke i øvrigt fremgår af sagens dokumenter.

Stk. 3. Notatpligten efter stk. 1 og 2 gælder ikke i forbindelse med behandlingen af sager inden for strafferetsplejen.

Notatpligten indebærer, at myndigheden snarest muligt skal gøre notat om oplysningerne eller vurderingerne. Desuden følger det af offentlighedsloven, at en myndighed i afgørelsessager snarest muligt skal tage notat om væsentlige sagsekspeditionsskridt, der ikke allerede fremgår af sagens dokumenter.

Notatpligten gælder dog ikke, hvis:

- oplysningerne eller vurderingerne allerede fremgår af sagens dokumenter,
- eller i tilfælde
- hvor der ikke skal træffes afgørelse, herunder faktisk forvaltningsvirksomhed som for eksempel undervisning, patientbehandling og almindelig pleje, se nærmere nedenfor.

Faktisk forvaltningsvirksomhed

Faktisk forvaltningsvirksomhed falder uden for forvaltningslovens anvendelsesområde, fordi den ikke handler om at træffe retligt bindende afgørelser i forhold til de implicerede personer. Faktisk forvaltningsvirksomhed er eksempelvis almindelig pleje af borgeren, tilrettelæggelse af støtte til en udsat borger, herunder hvilke medarbejdere der yder hjælpen, hvor ofte de kommer og opskrivning på akutliste til bolig.

Beslutninger om, hvordan pasningen skal foregå, eller hvilken behandling der skal gives, eller de praktiske forhold i forbindelse med eksempelvis plejebehandling anses derfor som udgangspunkt ikke for afgørelser i lovens forstand, men for beslutninger, som udgør en integreret del af den faktiske forvaltningsvirksomhed.

Den nærmere afgrænsning mellem afgørelsessager og faktisk forvaltningsvirksomhed kan være vanskelig. Det skyldes, at forvaltningen træffer en lang række administrative beslutninger i forbindelse med faktisk forvaltningsvirksomhed. Hovedparten af den type beslutninger anses ikke for afgørelser i forvaltningslovens forstand.

Beslutninger, der overvejende er af retlig karakter og træffes ud fra et offentligretligt retsgrundlag, som fastsætter de berørte borgeres retsstilling, er dog afgørelser i lovens forstand. Det gælder navnlig beslutninger om, hvorvidt en person har ret til en ydelse, der i sig selv har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed. For eksempel er en tilladelse til (eller afslag på) at tage ophold på en institution – eksempelvis et plejehjem eller et bosted – en afgørelse efter forvaltningsloven.

Ulovbestemt retsgrundsætning om notatpligt

Ved siden af offentlighedslovens regler gælder en ulovbestemt retsgrundsætning om, at der også i sager, som ikke er afgørelsessager, i visse tilfælde skal gøres notat.

Retsgrundsætningen indebærer bl.a., at en forvaltningsmyndighed kan være forpligtet til uden for afgørelsessager at tage notat om modtagne oplysninger, når modtagelsen af oplysningerne kan karakteriseres som et væsentligt sagsekspeditionsskridt. Et eksempel på et væsentligt sagsekspeditionsskridt kan være en myndigheds videregivelse af oplysninger.

Den ulovbestemte retsgrundsætning om notatpligt gælder dog kun i traditionelle administrative sager, der – uden at være afgørelsessager – har en vis indgribende og væsentlig betydning for borgeren, og hvor det er naturligt og ønskeligt, at der stilles krav om, at der tages notat om væsentlige sagsekspeditionsskridt.

Pligten til at gøre notat efter den ulovbestemte retsgrundsætning indtræder, når et sagsekspeditionsskridt opfylder følgende betingelser:

- Det foretages i en traditionel administrativ sag, som har en vis indgribende og væsentlig betydning for borgeren, og hvor det er naturligt og ønskeligt, at der stilles krav om, at der tages notat om væsentlige sagsekspeditionsskridt;
- det er væsentligt, og
- det ikke allerede fremgår af sagens dokumenter.

Desuden følger det af god forvaltningsskik, at der – uden for rammerne af offentlighedsloven og den ulovbestemte retsgrundsætning – i visse tilfælde bør gøres notat, hvis oplysningerne er relevante for den pågældende sag eksempelvis inden for det specialiserede voksensocialområde (servicelovens område), hvis der skrives notat om, at en borger kunne have glæde af en besøgsven på grund af manglende pårørende.

6.1.2.2. Journalføringspligt

Journalføringspligten følger af autorisationsloven § 21, som lyder:

§ 21. Læger, tandlæger, kiropraktorer, jordemødre, kliniske diætister, kliniske tandteknikere, tandplejere, kontaktlinseoptikere, optometriste og behandlerfarmaceuter skal føre patientjournaler over deres virksomhed. Styrelsen for Patientsikkerhed fastsætter regler herom.

Stk. 2. Styrelsen for Patientsikkerhed kan fastsætte regler om, at andre end de i stk. 1 nævnte grupper af autoriserede sundhedspersoner skal føre patientjournaler, herunder om omfanget af journalføringspligten m.v.

De i § 21, stk. 1 nævnte personer har direkte pligt til at føre patientjournal i forbindelse med deres virksomhed – altså når de udfører deres hverv.

For andre autoriserede sundhedspersoner som for eksempel sygeplejersker og social- og sundhedsassistenter og personer, der handler på vegne af autoriserede sundhedspersoner, følger journalføringspligten af journalføringsbekendtgørelsens § 5. Det fremgår heraf, at:

§ 5: Pligten til at føre patientjournal påhviler enhver autoriseret sundhedsperson og personer, der handler på disses ansvar, jf. sundhedsloven § 6, når disse som led i udførelsen af sundhedsmæssig virksomhed foretager behandling af en patient, jf. § 1.

Stk. 2. En autoriseret sundhedsperson har dog ikke pligt til at sikre, at personer, der handler på dennes ansvar, journalfører den udførte sundhedsfaglige virksomhed.

Stk. 3. Ledelsen på et behandlingssted har ansvaret for at sikre, at personale, som handler på ansvar af en autoriseret sundhedsperson, har de fornødne kompetencer og er tilstrækkeligt instrueret i at føre journal over den udførte sundhedsfaglige virksomhed.

Pligten til at føre journal er bundet op på, om der er foretaget sundhedsfaglig behandling, som er et kernebegreb i den sammenhæng. Dette er defineret i journalføringsbekendtgørelsens § 1 – som er helt sammenfaldende med sundhedslovens (§ 5) definition af behandling – hvoraf det fremgår, at der ved behandling forstås undersøgelse, diagnosticering, sygdomsbehandling, fødselshjælp, genoptræning, sundhedsfaglig pleje samt forebyggelse og sundhedsfremme i forhold til den enkelte patient.

6.1.2.3. Hvornår er der krav om notatpligt henholdsvis journalføringspligt?

Det har tidligere været diskuteret, om journalføringspligten også gælder i relation til sundhedspersoner, der udfører opgaver efter serviceloven.

Udgangspunktet efter autorisationsloven og journalføringsbekendtgørelsen er dog, at journalføringspligten kun finder anvendelse, hvor en sundhedsperson udfører pleje/opgaver i sundhedslovens forstand, dvs. pleje/opgaver, der er omfattet af behandlingsdefinitionen i sundhedsloven, herunder sundhedsfaglig pleje samt forebyggelse og sundhedsfremme i forhold til den enkelte patient.

Efter indføjelser af "og personer, der handler på disses (underforstået autoriserede sundhedspersoner) ansvar" i journalføringsbekendtgørelsens § 5, er der ikke tvivl om, at journalføringspligten også gælder for "andre sundhedspersoner", når de udfører sundhedsfaglig pleje samt forebyggelse og sundhedsfremme i forhold til den enkelte patient.

7. Værgemål

Værgemål kan iværksættes for personer, der er fyldt 18 år, der ikke er i stand til at tage vare på deres personlige eller økonomiske forhold. Værgemål indebærer en hjælp til disse personer, og et værgemål vil altid tage udgangspunkt i den enkeltes behov for hjælp.

7.1. Typer af værgemål

Hovedtanken i værgemålsloven er, at værgemål altid skal tilpasses den enkeltes behov, og at værgemål ikke skal være mere omfattende end nødvendigt. Der findes to (tre) hovedtyper af værgemål, som gennemgås nærmere nedenfor.

Almindeligt værgemål

Der kan iværksættes værgemål for den, der på grund af sindssygdom, herunder hæmmet psykisk udvikling eller anden form for alvorligt svækket helbred, er ude af stand til at varetage sine anliggender, hvis der er behov for det. Sådanne værgemål kan angå enten økonomiske forhold eller personlige forhold eller begge dele, jf. værgemålslovens § 5. Langt de fleste værgemål, der iværksættes, er værgemål, hvor den pågældende ikke fratages den retlige handleevne, dvs. personen er fortsat myndig.

§ 5: Der kan iværksættes værgemål for den, der på grund af sindssygdom, herunder svær demens, eller hæmmet psykisk udvikling eller anden form for alvorligt svækket helbred er ude af stand til at varetage sine anliggender, hvis der er behov for det.

Stk. 2. Der kan iværksættes værgemål for den, der på grund af sygdom eller stærkt svækket tilstand er uegnet til at varetage sine økonomiske anliggender, og som selv anmoder herom, hvis der er behov for det i stedet for samværgemål efter § 7.

Stk. 3. Værgemålet kan begrænses til at angå økonomiske forhold, herunder bestemte aktiver eller anliggender. Det kan også begrænses til at angå personlige forhold, herunder bestemte personlige anliggender.

Stk. 4. For så vidt ikke andet særlig er bestemt, handler værger på den pågældendes vegne i anliggender, der er omfattet af værgemålet.

Stk. 5. Personer, der er under værgemål efter denne bestemmelse, er myndige, medmindre de tillige er frataget handleevnen efter § 6.

Værgemålet kan begrænses til at angå bestemte økonomiske forhold (f.eks. bestemte aktiver eller anliggender) eller bestemte personlige forhold, og det kan tidsbegrænses, hvis tilstanden er midlertidig, eller hvis der af andre grunde er særlig anledning hertil, jf. værgemålslovens § 8.

§ 8: Afgørelser efter § 5 eller § 7 skal afpasses efter den pågældendes behov og må ikke være mere omfattende end nødvendigt. Der kan ikke ske fratagelse af handleevne efter § 6, hvis den pågældendes interesser i tilstrækkeligt omfang kan tilgodeses ved værgemål efter § 5.

Stk. 2. Er tilstanden midlertidig, eller er der af andre grunde særlig anledning hertil, kan værgemål tidsbegrænses.

Værgemålet medfører en ret for værger til at repræsentere personen under værgemål i vigtigere forhold af økonomisk eller personlig karakter ved at træffe beslutninger, som den pågældende ikke selv kan tage stilling til, eksempelvis ansøge om institutionsophold, varetage kontakten med de sociale myndigheder om sociale ydelser, indgivelse af klage eller begæring om aktindsigt. Værger kan således optræde på den pågældendes vegne i forhold til offentlige myndigheder.

Værgemål med fratagelse af den retlige handleevne:

Et almindeligt økonomisk værgemål kan suppleres med fratagelse af den retlige handleevne, hvis det er nødvendigt for at sikre, at den pågældende ikke udsætter sin formue, indkomst

eller andre økonomiske interesser for fare. Fratagelsen af den retlige handleevne kan også begrænses til at angå bestemte aktiver eller anliggender (delvis fratagelse af den retlige handleevne).

Hvis den retlige handleevne fratages, er personen umyndig og kan ikke selv forpligte sig ved retshandler, dvs. indgå aftaler og lignende forpligtelser, der kræver, at man er myndig, eller råde over sin formue, medmindre andet er bestemt, jf. værgemålslovens § 6, stk. 2. Den, der delvist er frataget handleevnen, er myndig, men kan ikke forpligte sig ved retshandler eller råde over sin formue i det omfang, det er bestemt, jf. værgemålslovens § 6, stk. 2, 2. pkt.

§ 6: I forbindelse med værgemål efter § 5, der omfatter økonomiske forhold, kan den retlige handleevne fratages, hvis dette er nødvendigt for at hindre, at den pågældende udsætter sin formue, indkomst eller andre økonomiske interesser for fare for at forringes væsentligt, eller for at hindre økonomisk udnyttelse. Fratagelsen af den retlige handleevne kan begrænses til at angå bestemte aktiver eller anliggender.

Stk. 2. Den, der er frataget handleevnen, jf. stk. 1, 1. pkt., er umyndig og kan ikke selv forpligte sig ved retshandler eller råde over sin formue, medmindre andet er bestemt. Den, der delvis er frataget handleevnen, jf. stk. 1, 2. pkt., er myndig, men kan ikke forpligte sig ved retshandler eller råde over sin formue i det omfang, det er bestemt.

Stk. 3. Afgørelser om fratagelse af handleevne tinglyses, jf. tinglysningslovens § 48.

Efter værgemålslovens bestemmelser er det ikke muligt at fratage en person den personlige handleevne. Den, der er under værgemål, bevarer derfor sin personlige handleevne, det vil sige, at pågældende stadig bestemmer over sine rent personlige forhold. Det ligger derfor ikke under værgens opgaver eller rettigheder tvangsmæssigt at træffe beslutning om den pågældendes personlige forhold, f.eks. hvor pågældende skal bo, hvordan vedkommende skal klæde sig, arbejde, holde ferie med videre⁴³. For beboere i botilbud betyder det, at der i alle forhold skal handles ud fra de ønsker, som beboeren udtrykker om sine personlige forhold. Personens selvbestemmelsesret og integritet skal respekteres. I de tilfælde, hvor der er tale om så svækkede eller psykisk hæmmede borgere, at disse ikke kan give udtryk for personlige behov eller ønsker, varetages de daglige omsorgsopgaver af det pågældende bosted.

Ifølge servicelovens § 82, stk. 2 skal kommunalbestyrelsen dog påse, om der er pårørende eller andre, der kan inddrages i varetagelsen af interesserne for en person med betydelig nedsat psykisk funktionsevne.

§ 82: Kommunalbestyrelsen skal yde hjælp efter denne lov i overensstemmelse med formålet, jf. § 81, til personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, der ikke kan tage vare på deres egne interesser, uanset om der foreligger samtykke fra den enkelte. Hjælpen kan dog ikke ydes ved brug af fysisk tvang.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal påse, om der er pårørende eller andre, der kan inddrages i varetagelsen af interesserne for en person med betydelig nedsat psykisk funktionsevne. Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede Familieretshuset om at beskikke en værge efter værgemålsloven.

Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede Familieretshuset om at beskikke en værge efter værgemålsloven. Pårørende kan for eksempel være en ægtefælle eller samboende, søskende, børn eller en nær ven. Det er i beslutningsprocessen, at pårørende skal inddrages. De pårørende skal inddrages i tilrettelæggelsen af omsorgen for den pågældende borger. Pårørende og medarbejdere skal forsøge at nå frem til en fælles forståelse af borgerens behov. Pårørende har dermed ingen beslutningskompetence.

Samværgemål:

⁴³ Vær dog opmærksom på, at der i sundhedsloven er hjemmel til tvang ved somatisk behandling, dvs. hvor der er et konkret og aktuelt behov for at behandle en varigt inhabil patient, som modsætter sig behandling, og hvor manglende behandling vil medføre et væsentligt forringet helbred. Der indhentes samtykke fra patientens værge, nærmeste pårørende eller fremtidsfuldmægtig til tvangsindgrebet, eller der indhentes tilslutning til det fra en anden læge eller tandlæge med faglig indsigt på behandlingsområdet. Se også afsnit 6.1.

Samværgemål er den mindst indgribende form for værgemål. Det er en forudsætning for at iværksætte samværgemål, at den pågældende selv ønsker værgemålet iværksat.

Der kan iværksættes samværgemål for en person, der på grund af uerfarenhed, svækket helbred eller anden lignende tilstand har behov for hjælp til at administrere sin formue eller varetage andre økonomiske anliggender. Samværgemålet kan begrænses til at angå bestemte økonomiske aktiver eller anliggender. Der kan ikke iværksættes samværgemål vedrørende personlige forhold.

Samværeren og den pågældende værge handler i forening i anliggender, der er omfattet af samværgemålet.

7.2. Samtykke

En værge skal give samtykke, hvis en myndighed skal indhente oplysninger, og borgeren ikke selv kan give gyldigt samtykke

Hvis borgeren ikke selv kan give gyldigt samtykke, skal myndigheden indhente samtykke fra en værge efter retssikkerhedslovens § 11 a. Et familiemedlem eller en anden nærtstående kan kun afgive samtykke efter § 11 a, hvis familiemedlemmet er værge eller har en fuldmagt fra den pågældende, jf. nedenfor, dvs. hvis familiemedlemmet er beskikket som værge eller en fremtidsfuldmagt til familiemedlemmet er sat i kraft.

8. Fuldmagter

Fuldmagtstype	Generalfuldmagt (almindelig fuldmagt)	Fremtidsfuldmagt
Oprettelse	Oprettelse for eksempel i tilfælde af en kort periode i udlandet eller hospitalsophold.	Oprettelse inden sygdom, svækket mental helbred eller funktion eller lignende, dvs. mens man stadig er i stand til at handle fornuftsmæssigt.
Anvendelse	Anvendes typisk i en tidsbegrænset eller længere periode.	Træder først i kraft, hvis sygdom eller lignende indtræffer.
Gyldighed	Underskrives blot af fuldmagtsgiver, hvorefter den er gyldig.	Skal tinglyses. Fuldmagtsgiver underskriver først med NemID og derefter for notar. Fremtidsfuldmagten gælder først fra den dag, den sættes i kraft af Familieretshuset efter ansøgning fra fuldmagtsgiver eller fremtidsfuldmægtigen.

Ved at udstede en fuldmagt kan man give en anden person vidtrækkende mulighed for at handle på ens vegne. Fuldmagter bruges i praksis både vedrørende økonomiske og personlige forhold. Fuldmagter kan også bruges til at varetage hele økonomien for et andet menneske, herunder indgå økonomiske aftaler med bank, kreditforeninger med flere. De økonomiske fuldmagter er omfattet af aftaleloven. Der er ingen særlovgivning om fuldmagter på det personlige område. En fuldmagt kan formuleres, så den kun gælder til en enkelt handling, eller så den gælder "indtil videre".

Voksne personer med handleevnen i behold kan udstede en gyldig fuldmagt. Det forudsætter, at man kan forstå indholdet i fuldmagten og konsekvenserne af at udstede fuldmagten. Det er den person, der modtager fuldmagten, der er ansvarlig for, at der handles på baggrund af en gyldigt udstedt fuldmagt. Hvis fuldmagten er udstedt til et enkelt hverv, så ophører den, når dette hverv er udført. Hvis fuldmagten er udstedt "indtil videre", ophører den, når udstederen trækker fuldmagten tilbage. Også tilbagetrækning af en fuldmagt kræver, at man har handleevnen i behold.

Herudover ophører en fuldmagt, hvis fuldmagtsgiver kommer under værgemål og bliver frataget den retlige handleevne, går konkurs eller dør. Kommer fuldmagtsgiver under værgemål uden at få frataget den retlige handleevne, kan værgerne trække fuldmagten tilbage, hvis den gælder inden for det område, værgerne har fået kompetence til at varetage.

En fuldmagt ophører ikke automatisk, fordi fuldmagtsgiver mister sin handleevne, f.eks. pga. en hjerneskade eller en demenssygdom. Det er eksempelvis på den baggrund, at mange pårørende kan blive ved med at varetage økonomien for borgere med demens. Ofte har borgere med demens i tide oprettet f.eks. en bankfuldmagt til ægtefælle eller andre, og fuldmægtigen kan derfor fortsætte med at varetage den daglige økonomi, også efter at den pågældende borger har mistet handleevnen på det økonomiske område og ikke længere kan følge med i og kontrollere fuldmægtigens arbejde. Dette er lovligt, og indblanding fra for

eksempel kommunens side er kun mulig, hvis der er begrundet mistanke om, at fuldmægtigen ikke varetager fuldmagtsgivers interesser.

Der er ingen offentlig kontrol med brugen af fuldmagter.

8.1. Fremtidsfuldmagter

Fremtidsfuldmagter er et alternativ til værgemål og til den almindelige aftaleretlige fuldmagt. Ved at udstede en fremtidsfuldmagt kan man give en anden person vidtrækkende mulighed for at handle på ens vegne, enten med det samme, eller hvis man en dag ikke længere selv kan tage vare på sine forhold for eksempel på grund af sygdom. Fremtidsfuldmagterne tager således højde for, hvad der måtte ske i fremtiden.

Fremtidsfuldmagterne bliver aktuelle og dermed aktive, hvis man for eksempel på grund af sygdom eller ulykke bliver ude af stand til selv at varetage sine personlige og/eller økonomiske forhold. Man kan udpege én eller flere fuldmægtige (repræsentanter), og man kan vælge, hvor omfattende fuldmagten skal være. Om den skal omfatte personlige forhold, økonomiske forhold eller begge dele.

En fremtidsfuldmagt er en form for udstrakt selvbestemmelse, idet en person med eksempelvis sygdom i tidligt stadie selv kan beslutte og sikre, hvem der skal varetage den pågældendes forhold, den dag fuldmagtsgiver ikke længere kan klare dette selv.

Det er muligt at oprette en fremtidsfuldmagt, hvis man er fyldt 18 år og er i stand til at handle fornuftsmæssigt. Det betyder, at fuldmagtsgiver skal være i stand til at forstå konsekvenserne af det. Man kan for eksempel ikke oprette en fremtidsfuldmagt, hvis man er under værgemål.

Den, som har givet en anden fremtidsfuldmagt i personlige forhold, repræsenteres inden for fuldmagtens område af fremtidsfuldmægtigen i forhold til offentlige myndigheder og private, når disse udfører opgaver for det offentlige.

Ordningen indebærer, at en fremtidsfuldmægtig inden for rammerne af fremtidsfuldmagten vil kunne indgive ansøgninger på fuldmagtsgivers vegne, herunder ansøgninger om hjælpeforanstaltninger. Fremtidsfuldmægtigen vil endvidere kunne udøve partsrettigheder, herunder søge aktindsigt, modtage afgørelser og anden korrespondance fra offentlige myndigheder med videre. En fremtidsfuldmægtig vil endvidere over for offentlige myndigheder og private, når disse udfører opgaver for det offentlige, kunne komme med tilkendegivelser med hensyn til pleje af og omsorg for fuldmagtsgiveren.

Fremtidsfuldmægtigen vil endvidere kunne meddele samtykke på vegne af fuldmagtsgiver, for eksempel et samtykke til at behandle personoplysninger om fuldmagtsgiveren.

Fremtidsfuldmægtigen vil blandt andet på fuldmagtsgiverens vegne kunne udøve partsrettigheder efter sundhedsloven og lade sig repræsentere i behandlingssammenhænge. Fremtidsfuldmægtigen vil også kunne give informeret samtykke på fuldmagtsgivers vegne, jf. sundhedslovens § 18, stk. 1 (stedfortrædende samtykke), og får derved bredere beføjelser end en almindelig partsrepræsentant.

Den berørte myndighed eller institution med videre vil i almindelighed skulle anse en ansøgning fra fremtidsfuldmægtigen som udtryk for fuldmagtsgivers vilje og vil ikke have anledning til at tage kontakt til fuldmagtsgiver i sagen. Efter omstændighederne kan en myndighed dog kræve, at fuldmagtsgiver medvirker personligt, når det er af betydning for

sagens afgørelse. Det kan for eksempel være tilfældet, hvor det i lovgivningen er bestemt, at en part skal medvirke personligt ved sagens behandling, eller hvor partens personlige medvirken på grund af sagens karakter i øvrigt er af betydning. Der vil dog i disse tilfælde i almindelighed ikke være noget til hinder for, at den pågældende kan lade sig bistå af andre, eksempelvis have fremtidsfuldmægtigen med som bisidder.

En myndighed kan efter omstændighederne afslå at lade fremtidsfuldmægtigen repræsentere fuldmagtsgiver i et personligt forhold, hvis fuldmagtsgivers interesse i at kunne lade sig repræsentere eller bistå findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvor andet er fastsat ved lov. Det er forudsat, at et sådant afslag, der bygger på værdispringsbetragtninger, har undtagelsens karakter. I det omfang der i anden lovgivning er fastsat særlige regler om repræsentation, som begrænser den almindelige adgang til at lade sig repræsentere, vil fremtidsfuldmægtigens beføjelser blive begrænset tilsvarende.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at en fremtidsfuldmagt alene giver mulighed for at varetage fuldmagtsgivers behov som beskrevet i fuldmagten. Der er altså ikke mulighed for, at en fremtidsfuldmagtshaver selv kan foretage beslutninger på vegne af fuldmagtsgiver, hvis dette ikke er dækket af fuldmagten.

En fremtidsfuldmægtig kan med en fremtidsfuldmagt, der er sat i kraft, og som omfatter forhold om flytning, tiltræde kommunens indstilling om indflytning i plejebolig, når der er tale om personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, der ikke modsætter sig flytning, men som mangler evnen til at give samtykke til flytning. Dette kan ske, når ophold i et botilbud med tilknyttet service er påkrævet for at forhindre alvorlig skade, og for at personen kan få den nødvendige hjælp, og det i det konkrete tilfælde vurderes omsorgsmæssigt at være mest hensigtsmæssigt for den pågældende.

9. Særligt om leverandører – ”udfører-begrebet”

Et særligt spørgsmål i forhold til udvekslingen af oplysninger inden for det specialiserede voksensocialområde vedrører anvendelsen af leverandører.

På det sociale område kan en kommune have indgået aftaler med private leverandører om at udføre opgaver. Aftalerne kan være af så omfattende karakter, at den private leverandør er undergivet intensiv offentlig regulering og dermed udøver egentlig offentlig virksomhed. En sådan aftale betyder, at den private allerede er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven. Det gælder hele den virksomhed, der udøves, herunder også personalets forhold som eksempelvis ansættelsesretlige forhold.

I mange tilfælde, herunder også for leverandører inden for det specialiserede voksensocialområde, er aftalerne om udførelse af opgaverne dog ikke så omfattende, at leverandøren er direkte omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven.

For at sikre at borgerne får den samme retsbeskyttelse efter forvaltningsloven og offentlighedsloven som andre borgere, der benytter sig af tilbud direkte fra en offentlig myndighed, er det fastsat i retssikkerhedslovens § 43, stk. 1, jf. også afsnit 4.5, at *andre*, der udfører opgaver efter serviceloven, aktivloven, beskæftigelsesindsatsloven, sygedagpengeloven og barselsloven, dagtilbudsloven samt lov om friplejeboliger for en offentlig myndighed, er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven, når der er tale om hjælp, der bliver udført efter aftalen.

9.1. Begrebet ”udfører”

Udfører-begrebet er ikke defineret i hverken forvaltningsloven eller retssikkerhedsloven, og en fortolkning af begrebet afhænger derfor af den sammenhæng, som ”udføreren” omtales i forbindelse med.

9.1.1. Private aktører som ”udfører”

Begrebet ”*andre*” i retssikkerhedslovens § 43, stk. 1 henviser til andre aktører, som ikke er offentlige myndigheder, dvs. private aktører som for eksempel virksomheder, private institutioner, organisationer og lignende.

De private leverandører kan som led i deres opgave behandle personoplysninger om borgerne, men deres muligheder for at behandle personoplysninger afhænger af, om leverandøren skal anses for at være databehandler eller dataansvarlig. Sondringen har betydning for, om leverandøren skal følge reglerne for offentlige myndigheders eller privates adgang til at behandle personoplysninger. Det beror på en konkret vurdering af det enkelte tilfælde, om en behandling, der udføres af en privat aktør efter aftale med en offentlig myndighed, hører under den offentlige eller private sektor. En kommune må derfor konkret tage stilling til, hvorvidt en privat leverandør er en databehandler, som kommunen overlader oplysninger til for, at den pågældende leverandør kan udføre en opgave, eller om leverandøren er selvstændig dataansvarlig.

Det afgørende for, om en behandling af personoplysninger finder sted i offentligt eller privat regi efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, er ikke, hvem behandlingen udføres af, men hvem databehandlingen udføres for. En behandling, som en privat aktør udfører for en offentlig myndighed, foretages som det klare udgangspunkt på myndighedens vegne og med myndigheden som dataansvarlig. I sådanne tilfælde kræves

der en databehandleraftale med den private aktør i forhold til de personoplysninger, som den private aktør behandler for myndigheden.

Hvis der sker videregivelse af oplysninger til en privat leverandør, der er selvstændig dataansvarlig, vil det være en behandling, der skal have særskilt hjemmel i databeskyttelsesforordningens og i databeskyttelseslovens behandlingsregler, ligesom den private leverandørs behandling af oplysningerne skal have hjemmel i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Hvis der skal ske videregivelse af oplysninger fra den private leverandør til en kommune, skal denne videregivelse ligeledes have hjemmel i databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens behandlingsregler.

9.1.2. Borgeren som "udfører"

Retssikkerhedslovens § 4 fastslår, at borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin egen sag. Myndighederne skal desuden tilrettelægge behandlingen på en måde, der gør det muligt for borgeren at blive inddraget i sagens behandling. Bestemmelsen er en lovfæstelse af almindelige principper om god forvaltningsskik og skal ses i sammenhæng med forvaltningsloven og offentlighedsloven.

§ 4: Borgeren skal have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Kommunalbestyrelsen tilrettelægger behandlingen af sagerne på en sådan måde, at borgeren kan udnytte denne mulighed.

Når en borger henvender sig til myndigheden for at få hjælp efter den sociale lovgivning, og myndigheden herefter undersøger, hvilken hjælp borgeren er berettiget til, må oplysningerne hovedsagelig komme fra ansøgeren selv. Myndigheden kan derfor bede borgeren om at medvirke i sagsbehandlingen, jf. retssikkerhedslovens § 11, stk. 1, nr. 1.

Myndigheden må kun bede om at få oplysninger fra borgeren om forhold, som direkte har betydning for den foreliggende sag. Hvis borgeren søger støtte til et begrænset formål, f.eks. et hjælpemiddel til personligt brug, som man kan få uden hensyn til økonomiske forhold, er der i almindelighed ikke grundlag for hverken at bede om økonomiske oplysninger eller oplysninger, som eksempelvis vedrører ægtefællen.

De grundlæggende behandlingsprincipper i databeskyttelsesforordningens artikel 5 gælder for al behandling af personoplysninger, herunder også når en myndighed anmoder en borger om at medvirke til at få de (person-)oplysninger frem, som er nødvendige for at afgøre, hvilken hjælp borgeren er berettiget til. Det betyder blandt andet, at den almindelige oplysningsforpligtelse til borgeren efter databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven skal opfyldes, herunder formålet med indsamlingen og den registreredes rettigheder.

I forlængelse af borgerens "egen-indsamling"/udlevering af oplysninger til myndigheden opstår spørgsmålet omkring samtykke til behandling af borgerens oplysninger. Når en borger ansøger om en offentlig ydelse hos en myndighed, vil borgeren i de fleste tilfælde oftest ikke have andre alternativer end at give samtykke til behandlingen af sine oplysninger, hvis borgeren vil have ydelsen. En offentlig myndighed vil derfor ofte ikke kunne behandle personoplysninger på baggrund af et samtykke.

Offentlige myndigheder er i flere tilfælde underlagt bestemmelser, som stiller krav om "samtykke" fra borgeren, eksempelvis retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1. I disse tilfælde skal myndigheden imidlertid være opmærksom på, at selvom det kan følge af lovgivningen,

at der kræves "samtykke", er det ikke nødvendigvis ensbetydende med, at der er tale om et samtykke i databeskyttelseslovgivningens forstand. Et sådant "samtykke" vil ofte udgøre en garantiforskrift for borgerne, hvis iagttagelse generelt er vigtig for, om en afgørelse er lovlig og rigtig, men der vil ikke være tale om, at "samtykket" er grundlaget for selve behandlingen af personoplysninger. Behandlingsgrundlaget vil i disse tilfælde ofte være myndighedsudøvelse efter databeskyttelsesforordningens artikel 6, stk. 1, litra e.

Hvis den offentlige myndighed har brug for oplysningen, dvs. at myndigheden som følge af indretningen af lovgivningen ikke kan indhente de relevante oplysninger på anden måde, kan myndigheden dog anvende samtykke som behandlingsgrundlag. I visse situationer, hvor borgerens afvisning af at give samtykke er uden betydning for myndighedens sagsbehandling af en ydelse eller tilladelse til borgeren, vil behandling imidlertid kunne ske på grundlag af samtykke.

10. Begrebsafklaring

Anonymisering: En handling, som gør, at oplysninger ikke længere kan føres tilbage til en identificerbar eller identificeret fysisk person. Oplysninger, der er gjort anonyme, sådan at ingen fysiske personer kan identificeres ud fra oplysningerne, ej heller hvor disse kombineres med andre oplysninger, er ikke længere beskyttet af databeskyttelsesreglerne. Det skyldes, at databeskyttelsesreglerne kun finder anvendelse, så længe oplysningerne kan føres tilbage til en identificerbar eller identificeret fysisk person. Det forudsættes, at anonymisering er envejs, således at der ikke på senere tidspunkt kan etableres en "gen-identifikation".

Afgørelsessag: Forvaltningslovens regler gælder for behandlingen af sager, hvori der er eller vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed.

Med udtrykket "truffet afgørelse" i forvaltningsloven sigtes til udfærdigelse af en retsakt (forvaltningsakt), dvs. en udtalelse, der går ud på at fastsætte, hvad der er eller skal være ret i et foreliggende tilfælde.

En afgørelse i forvaltningslovens forstand vil i almindelighed være karakteriseret ved, at der er tale om:

- en udtalelse fra en offentlig myndighed,
- som udstedes på offentligretligt grundlag (i modsætning til privatretligt grundlag, f.eks. en aftale),
- som går ud på ensidigt at bestemme, hvad der er eller skal være gældende ret, og
- som retter sig mod eksterne modtagere (i modsætning til internt mod myndigheden selv).

Det indgår også i vurderingen, om det pågældende skridt afslutter sagen eller blot er et skridt hen imod sagens endelige afslutning.

I tvilstilfælde må desuden betragtninger om, hvor indgribende betydning en beslutning har, og hvilket behov der for borgeren er for at være omfattet af forvaltningslovens partsrettigheder, indgå.

Det er uden betydning, om forvaltningsakten kaldes en afgørelse, en beslutning, en kendelse eller lignende, eller om den betegnes med ord, der karakteriserer dens indhold, f.eks. tilladelse, bevilling, dispensation, opkrævning, forbud eller påbud.

Det centrale anvendelsesområde for forvaltningsloven er den administrative sagsbehandling i forbindelse med udfærdigelsen af konkrete forvaltningsakter. Uden for forvaltningslovens anvendelsesområde falder navnlig faktisk forvaltningsvirksomhed, f.eks. patient- og anden klientbehandling.

En myndigheds processuelle eller procesledende beslutninger er normalt heller ikke afgørelser i forvaltningslovens forstand, idet de ikke fastsætter, hvad der er eller skal være ret i de pågældende tilfælde. Det omfatter f.eks. en beslutning om at tage en sag under behandling eller om at oversende en sag til en anden myndighed med henblik på, at denne myndighed træffer afgørelse.

Behandling: Begrebet behandling skal i databeskyttelsesretlig sammenhæng forstås meget bredt og omfatter enhver aktivitet eller række af aktiviteter, som personoplysninger gøres til genstand for fra det tidspunkt, hvor oplysningerne opstår eller indsamles til det tidspunkt, hvor de ophører med at være personoplysninger gennem sletning eller anonymisering.

Eksempler på (data-)behandling er:

– Indsamling	– Ændring	– Sammenstilling
– Registrering	– Genfindning	eller samkøring
– Organisering	– Søgning	– Begrænsning
– Systematisering	– Brug	– Sletning eller
– Opbevaring	– Videregivelse	tilintetgørelse
– Tilpasning	– Overladelse	

Behandlingsgrundlag: Et behandlingsgrundlag er det lovlige grundlag, som man baserer sin behandling af personoplysninger på. I databeskyttelsesretlig forstand er eksempelvis samtykke eller myndighedsudøvelse et behandlingsgrundlag.

Dataansvarlig: Den fysiske eller juridiske person, offentlige myndighed, institution eller ethvert andet organ, der afgør, til hvilket formål og med hvilke hjælpemidler, der må foretages behandling af personoplysninger.

Databehandler: Den fysiske eller juridiske person, offentlige myndighed, institution eller ethvert andet organ, der behandler oplysninger på den dataansvarliges vegne. Databehandleren handler udelukkende på baggrund af en instruks fra den dataansvarlige, og databehandleren må ikke selv disponere over personoplysningerne eller benytte disse til egne formål.

Deling: Deling anvendes for at beskrive den situation, at oplysninger anvendes på forskellige sager, men indenfor samme dataansvarlige myndighed.

EPJ-system: Elektronisk Patientjournal. Formålet med EPJ-systemer er bl.a. at øge tilgængeligheden af data og sikkerheden omkring de oplysninger, som sundhedspersonalet, herunder læger, gemmer om den enkelt patient. Herved ønsker man bl.a. at undgå fejlmedicinering, mindske rutinerne omkring journalisering og give samme information til alle uanset fysisk placering. Der findes forskellige EPJ-systemer, herunder Sundhedsplatformen og MidtEP og EPJ SYD.

Fortrolige oplysninger: Fortrolige oplysninger er en særlig kategori af oplysninger, der ikke nævnes udtrykkeligt i databeskyttelsesreglerne, men hvor særlige beskyttelsesbehov kan have betydning ved anvendelsen af databeskyttelsesreglerne. Fortrolige oplysninger vil endvidere ofte være underlagt særregulering i anden lovgivning. CPR-nummer er en fortrolig oplysning, der er særskilt reguleret i Databeskyttelsesloven.

Det afgørende for, om en oplysning skal anses for fortrolig, vil være en vurdering af, om oplysningen efter den almindelige opfattelse i samfundet bør kunne forlanges unddraget offentlighedens kendskab, jf. straffelovens § 152 sammenholdt med forvaltningslovens § 27. Følsomme personoplysninger vil utvivlsomt være fortrolige oplysninger. Omvendt er en fortrolig oplysning ikke altid følsom. Ikke-følsomme personoplysninger kan i visse situationer være fortrolige. Det gælder efter omstændighederne oplysninger om indtægts- og formueforhold, arbejds-, uddannelses- og ansættelsesmæssige forhold. Det samme gælder oplysninger om interne familieforhold, herunder for oplysninger om for eksempel selvmordsforsøg og ulykkestilfælde. Personoplysninger, som ikke kan nægtes udleveret efter offentlighedsloven, vil ikke være af fortrolig karakter.

Offentlig myndighed: Offentlige myndigheder betragtes som organer, der udfører en

stats, en kommunes eller en anden territorial myndigheds grundlæggende lovgivende, udførende eller dømmende funktioner. Karakteristisk for den offentlige myndighed er, at den har lovhjemmel til at være myndighedsudøvende, dvs. at myndigheden kan udstede påbud, og hvis ikke de opfyldes, sanktionere. En offentlig myndighed er samtidig en juridisk person og kan dermed også selv gøres til genstand for strafansvar.

Overladelse: Overladelse af personoplysninger er det forhold, at den dataansvarlige, meddeler personoplysninger til en tredjemand, for at denne kan foretage en behandling af oplysningerne på vegne af den dataansvarlige. Den tredjemand, som oplysningerne overlades til, har alene ret til at behandle oplysningerne på den dataansvarliges vegne og i overensstemmelse med dennes instruks.

Personoplysninger: En personoplysning er enhver form for information, der direkte eller indirekte kan henføres til en bestemt person, også selv om personen kun kan identificeres, hvis oplysningen kombineres med andre oplysninger. Databeskyttelseslovgivningen opdeler personoplysninger i tre typer:

- Almindelige personoplysninger,
- Følsomme oplysninger (særlige kategorier af oplysninger), og
- Oplysninger om straffedomme og lovovertrædelser eller tilknyttede sikkerhedsforanstaltninger.

Almindelige personoplysninger omfatter alle oplysninger, der ikke er klassificeret som særlige kategorier af oplysninger (følsomme personoplysninger). Det kan for eksempel være identifikationsoplysninger som navn og adresse eller oplysninger om økonomi, skat, gæld, væsentlige sociale problemer eller andre oplysninger om rent private forhold.

Følsomme personoplysninger er udtrykkelig afgrænset i databeskyttelsesforordningen, og adgangen til at behandle sådanne oplysninger er snævrere end ved almindelige personoplysninger. Følsomme oplysninger er oplysninger om:

- Race og etnisk oprindelse
- Politisk overbevisning
- Religiøs eller filosofisk overbevisning
- Fagforeningsmæssige tilhørsforhold
- Genetiske data
- Biometriske data med henblik på entydig identifikation
- Helbredsoplysninger
- Seksuelle forhold eller seksuel orientering.

Oplysninger om strafbare forhold anses efter databeskyttelsesforordningen for almindelige personoplysninger, som dog er særskilt reguleret i databeskyttelsesloven.

Vær opmærksom på, at databeskyttelsesforordningen anvender betegnelsen "særlige kategorier" i forhold til betegnelsen af følsomme oplysninger. Der er ikke tilsigtet nogen særlige ændringer af begrebet ved at benytte betegnelsen "særlige kategorier", og denne vejledning anvender betegnelsen følsomme personoplysninger, hvorved forstås de samme personoplysninger, som er omfattet af databeskyttelsesforordningens artikel 9.

For definition af "Fortrolige oplysninger" se punktet om dette.

Registrerede: Den person, som personoplysningerne vedrører, i denne sammenhæng

typisk borgeren.

Tredjemand: En tredjemand er en juridisk definition på den, der står uden for et aftaleforhold. En tredjemand kan eksempelvis være en leverandør af hjælpemidler eller en privat udbyder af hjemmeplejeydelser.

Udveksling: Udveksling er en samlebetegnelse for henholdsvis deling, videregivelse og overladelse.

Videregivelse: Videregivelse af personoplysninger beskriver det forhold, at oplysninger meddeles tredjemand, som herefter har selvstændig ret til at behandle og udnytte personoplysningerne i overensstemmelse med de almindelige regler i lovgivningen. Det vil sige, at en videregivelse er en overførsel af personoplysninger fra en ansvarlig til en anden ansvarlig. På databeskyttelsesområdet vil dette være fra dataansvarlig til dataansvarlig.

Væsentlige sagsbehandlingsskridt: Det er ikke muligt generelt at fastlægge, hvornår et sagsekspeditionsskridt i en afgørelsessag skal betragtes som væsentligt, og det må således bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde.

Vurderingen af et sagsekspeditionsskridts væsentlighed skal foretages på det tidspunkt, hvor skridtet tages. Som eksempler på sagsekspeditionsskridt, der i almindelighed må betragtes som væsentlige og derfor skal noteres, kan nævnes tilfælde, hvor en myndighed meddeler en afgørelse mundtligt, eller hvor en myndighed mundtligt meddeler en aktindsigtssøgende, at afgørelsen først kan forventes truffet efter udløbet af lovens sagsbehandlingsfrist på 7 arbejdsdage.